

Maatschappelijke functie sportverenigingen in Gelderland

Ontwikkelrichtingen voor Provincie Gelderland

Janine van Kalmthout

Remco Hoekman

Vera van Es

Maatschappelijke functie sportverenigingen in Gelderland

Ontwikkelrichtingen voor Provincie Gelderland

in opdracht van Provincie Gelderland

**Janine van Kalmthout
Remco Hoekman
Vera van Es**

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
+31 (0)30 721 02 20 | www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl | [@mulierinstituut](https://www.instagram.com/mulierinstituut)*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
2.	Sportverenigingen in het lokale beleid: maatschappelijke functie	9
2.1	Terugtrekkende overheid	9
2.2	Sportverenigingen als (ver)bindende factor	9
2.3	Brede maatschappelijke functie: de open-club-gedachte	9
2.4	Open-club-gedachte op lokaal niveau	11
3.	Ontwikkeling sportverenigingen in Nederland	15
3.1	Algemene ontwikkelingen sportverenigingen in Nederland	15
3.2	Van interne naar externe oriëntatie	16
3.3	Open-club-oriëntatie	19
3.4	Tot slot	20
4.	Kansen voor open clubs in Gelderland	23
4.1	Sportverenigingen in Gelderland	23
4.2	Mogelijkheden voor ontwikkeling tot open club	25
4.3	Open clubs in Gelderland	29
4.4	Tot slot	30
5.	Best practices open club Gelderland	33
5.1	TV Beekhuizen	33
5.2	Budo Sport Arnhem	38
5.3	DZC '68	41
5.4	Nijmegen Atletiek	46
6.	Slotbeschouwing	51

1. Inleiding

Aanleiding

De provincie Gelderland hecht veel belang aan de rol die sportverenigingen vervullen in de Gelderse samenleving. Sportverenigingen fungeren niet zelden als ontmoetingsplek en als belangrijke maatschappelijke partner voor gemeenten. Uiteraard zijn er verschillen tussen verenigingen in de mate waarin ze openstaan voor een rol die verder gaat dan het aanbieden van de sportactiviteit. De Provincie Gelderland is geïnteresseerd in de mate waarin Gelderse sportverenigingen zich openstellen voor maatschappelijke functies, welke mogelijkheden sportverenigingen hebben om richting een zogenaamde 'open club' te bewegen en op welke wijze sportverenigingen ondersteund kunnen worden bij het vervullen en innoveren van deze maatschappelijke functie.

Om inzicht te krijgen in de thematiek van de open club en de ontwikkelingsmogelijkheden van sportverenigingen in Gelderland heeft het Mulier Instituut op verzoek van provincie Gelderland een inventarisatie uitgevoerd.

Werkwijze

Voor de inventarisatie is zoveel als mogelijk gebruikgemaakt van bestaand onderzoeksmateriaal of heranalyse van het aanwezige materiaal bij het Mulier Instituut, waar het een landelijk beeld betreft, en bij de Gelderse Sport Federatie (GSF), voor een inzicht in de situatie in Gelderland. Daarnaast zijn diverse interviews gehouden met NOC*NSF, GSF en sportverenigingen, om een beter beeld te krijgen van de materie. Verder is documentanalyse toegepast op beleidstukken van de provincie Gelderland en documenten van de GSF, NOC*NSF en sportverenigingen.

Een belangrijk vertrekpunt om de mogelijkheden van sportverenigingen in beeld te brengen, is de context waarin sportverenigingen zich bevinden. Hiertoe is een analyse uitgevoerd van de positie die sportverenigingen innemen in het lokale beleid.

Op basis van interviews met NOC*NSF en GSF, aangevuld met documentanalyse, is een overzicht verkregen van de aspecten van de open-club-gedachte en de mogelijkheden om de maatschappelijke functie van sportverenigingen te ontwikkelen. Daarbij is, om een beeld te geven van de ontwikkelingen van sportverenigingen in Nederland en de mate waarin open clubs kunnen worden geïdentificeerd, ook gebruikgemaakt van de landelijke Verenigingsmonitor. Voor de situatie in Gelderland is gebruikgemaakt van de rapporten, data en kennis die bij GSF aanwezig is. Hierbij hebben we ons primair gericht op wat de uitgangssituatie in Gelderland is en welke mogelijkheden er zijn voor het vergroten van de maatschappelijke functie en de open-club-gedachte. Bijzondere aandacht is uitgegaan naar economische (ondernemerschap) en ruimtelijke (multifunctionele accommodaties, toegankelijkheid) aspecten, gelet op de provinciale aandacht voor deze thema's.

Ter verdieping van de kennis beschrijven we vier concrete voorbeelden van verenigingen die op succesvolle wijze een of meer maatschappelijke functies vervullen en te typeren zijn als open clubs. De selectie van deze goede voorbeelden heeft plaatsgevonden in overleg met de GSF, NOC*NSF en de provincie Gelderland, waarbij prioriteit is gegeven aan sportverenigingen die een kernsport vertegenwoordigen. Voor het opstellen van de casebeschrijving zijn telefonische interviews gehouden met vertegenwoordigers van de vereniging. Daarnaast is documentanalyse toegepast om een goed beeld te verkrijgen van de achtergrond van de verenigingen en de activiteiten die de vereniging ontplooit.

Doelstelling

Het onderzoek heeft als doel om te komen tot aanknopingspunten voor de benodigde ondersteuning aan verenigingen, om de potentiële maatschappelijke functies van sportverenigingen tot ontwikkeling te laten komen. Daarbij dient ook aandacht uit te gaan naar kennislacunes in Gelderland, de inbedding van

de ondersteuningsbehoefte in het provinciale beleid en de verdeling van verantwoordelijkheden en taken voor de provincie, ondersteuningsorganisaties en gemeenten.

Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk is aandacht voor de positionering van sportverenigingen in het lokale beleid en komen we tot een definitie van de open club. In hoofdstuk 3 beschrijven we de ontwikkeling van sportverenigingen in Nederland, in welke mate er sprake is van open clubs en in hoeverre de maatschappelijke functie van sportverenigingen zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. In hoofdstuk 4 beschrijven we de situatie van sportverenigingen in Gelderland in relatie tot de maatschappelijke functie en de open-club-gedachte en identificeren we kennislacunes op dit terrein. In hoofdstuk 5 bieden we goede voorbeelden van open clubs. We sluiten af met een slotbeschouwing (hoofdstuk 6), waarin we de belangrijkste conclusies en aanbevelingen van het onderzoek weergeven en bezien waar de verantwoordelijkheden voor de provincie liggen en hoe de provincie kan sturen op optimalisatie van de ondersteuning van verenigingen in de ontwikkeling van hun maatschappelijke functie.

2. Sportverenigingen in het lokale beleid: maatschappelijke functie

2.1 Terugtrekkende overheid

In tijden van recessie is vaak sprake van een heroriëntatie op kerntaken bij de overheid. Deze discussie vindt ook plaats bij de sportafdelingen van gemeenten. Tijdens de crisis van de jaren tachtig werd dit op lokaal niveau zichtbaar in de grote mate van privatisering van sportaccommodaties. Recente recessiepeilingen laten zien dat ook nu de kerntakendiscussie binnen de sport weer opsteekt. Hierbij gaat het, evenals in de jaren tachtig, om vraagstukken rondom het beheer van sportaccommodaties en klinkt wederom duidelijk een voornemen tot privatisering door. Maar daar blijft het niet bij. Gemeenten vragen zich ook kritisch af of het hun verantwoordelijkheid is om schoolzwemmen te financieren en of de subsidies die ze verstrekken wel doelmatig en effectief zijn. Verder staat de zelfredzaamheid van de sportvereniging bij gemeenten op de agenda, waar tegen de achtergrond van de participatiesamenleving minder van bovenaf wordt bepaald of geregeld, maar meer van onderaf moet komen. Sportverenigingen staan dus vaker zelf aan de lat waar het gaat om klein onderhoud van sportaccommodaties, het verrichten van activiteiten om in aanmerking te komen voor subsidies et cetera. Hierdoor verandert de rol van sportverenigingen, zoals deze ook in de afgelopen jaren al is opgeschoven. De sportverenigingen zijn in de afgelopen jaren steeds centraler komen te staan in het sportbeleid en fungeren vaak als een (uitvoerings)partner van de gemeente.

2.2 Sportverenigingen als (ver)bindende factor

Doordat de overheid het initiatief meer bij de samenleving en maatschappelijke organisaties neerlegt, ontstaan er mogelijkheden voor sportverenigingen om zich nog sterker dan al het geval is te verankeren in de lokale samenleving. Sportverenigingen zijn een bindende en verbindende factor op lokaal niveau en dat wordt onderkend door gemeenten. In de collegeprogramma's van gemeenten wordt veelvuldig gerefereerd aan de maatschappelijke functie die verenigingen vervullen en de waarde van de sportverenigingen voor de samenleving in relatie tot leefbaarheid en gezondheid. De rol van sportverenigingen bij de decentralisaties lijkt vooralsnog beperkt, maar daar liggen wel terdege kansen voor de sportsector om een rol van betekenis te spelen.

Veel gemeenten zien sportverenigingen als ontmoetingsplekken in dorp, buurt of wijk en als organisaties die van grote maatschappelijke betekenis zijn. Gemeenten hechten zodoende veel belang aan maatschappelijke en vitale verenigingen. De vraag wat hier precies onder wordt verstaan blijft echter veelal onbeantwoord. Meer algemeen geldt dat het gaat om gezonde verenigingen die er niet alleen zijn voor de eigen leden, maar er een bredere oriëntatie op na houden. Het betreft clubs die ervoor openstaan meer aan te bieden dan de eigen sportactiviteit. In het navolgende gaan we nader in op het begrip open club, en wat daar zoal onder wordt verstaan.

2.3 Brede maatschappelijke functie: de open-club-gedachte

Een sportvereniging vervult per definitie een maatschappelijke functie, omdat deze mensen weet te (ver)binden. Maar de club kan die maatschappelijke functie op diverse wijzen verder uitbouwen. Voortbordurend op de vele praktijkvoorbeelden van brede maatschappelijke functies vervuld door sportverenigingen en de concepten die de sport in Nederland de afgelopen jaren hiertoe heeft ontwikkeld, heeft NOC*NSF de open-club-gedachte geïntroduceerd. In beginsel is de open-club-gedachte vooral bedoeld om verenigingen bewust te maken van mogelijkheden om zich meer open op te stellen

en niet alleen intern gericht te functioneren. Door de blik naar buiten te richten kan de vereniging meer betekenen voor de directe omgeving, haar maatschappelijke functie vergroten en zich nog sterker lokaal verankeren. Deze gedachte is mede ingegeven door de toegenomen mogelijkheden voor verenigingen om van grotere betekenis te zijn op lokaal niveau, gelet op beleidsprogramma's en initiatieven waarin gemeenten verenigingen ruimte bieden een rol te vervullen. Aan de andere kant speelt ook mee dat gemeenten streven naar een efficiënter gebruik van de accommodaties en een doelmatiger en effectiever subsidiesysteem (direct en indirect), waardoor van verenigingen wordt verwacht dat ze in ruil voor subsidie een maatschappelijk bijdrage leveren. Om in aanmerking te blijven komen voor subsidies, moeten verenigingen de blik meer naar buiten richten. Het zich meer extern gericht opstellen is in lijn met de open-club-gedachte van NOC*NSF.

NOC*NSF heeft de open-club-gedachte gepositioneerd als een beweging, een filosofie. Voor de ideale open club bestaat geen formule, deze is nadrukkelijk contextafhankelijk. NOC*NSF hanteert dan ook een algemene beschrijving van de open club in de conceptversie van de *pledge* (NOC*NSF et. al., 20 januari 2015):

'Een open club is een club waarbij eigen leden, andere regelmatige bezoekers van de club en de buurtbewoners uitgenodigd worden om te sporten en om betrokken te zijn. De club gaat, in samenwerking met andere sportclubs en partijen uit andere sectoren gericht aan de slag om activiteiten aan te bieden, die haar hoofdactiviteit versterken.'

Een open club kan een individuele vereniging zijn, maar veelal is de open club een samenwerking tussen meerdere verenigingen (bijv. een sportpark) en/of andere (commerciële) sportaanbieders en/of playgrounds/courts/pleintjes/buurtwerk (juridische entiteit is niet leidend).

Het begrip open club wordt in de conceptversie van de Pledge 'Ruim baan voor de open club' concreter ingevuld met tien kenmerken van een open club:

1. Doel van de club is niet per se om leden te werven maar om mensen aan het sporten te krijgen en te houden; soms betekent dit 'nieuwe' initiatieven ontplooiën voor 'bestaande' betrokkenen bij de club.
2. Het aanbod wordt continu afgestemd op de wensen en behoeften van de verschillende doelgroepen zijnde leden, nauw betrokkenen (waaronder ouders) en buurtbewoners - daardoor biedt de open club meerdere activiteiten en faciliteiten aan dan alleen de eigen hoofdsport/het reguliere aanbod (bijv. hardlopen, fitness, kinderopvang).
3. Veel aandacht voor het behoud van bestaande leden en nauw betrokkenen en het creëren van een 'community' op de club. Het community-begrip houdt in dat er meer mensen betrokken zijn bij initiatieven dan alleen bestuur, technische staf en/of enkele vrijwilligers.
4. Bestuurlijke vitaliteit: de organisatorische driehoek van aanbod-kader-accommodatie is continu in balans, de rolverdeling bestuur-management-uitvoering is in de organisatie verankerd en de open-club-filosofie is bestuurlijk geborgd.
5. Een open club voert actief beleid op ontwikkeling, kwaliteit en opleiding van sporttechnisch, arbitrerend en bestuurlijk kader.
6. Er is sprake van een veilig sportklimaat: de club heeft thema's als pedagogiek, normen en waarden, VOG en een fysiek veilige omgeving bestuurlijk en organisatorisch verankerd.
7. De club is financieel gezond en voldoet aan geldende wet- en regelgeving. De club is niet afhankelijk van één inkomstenbron en is continu bezig om meerdere bronnen aan te boren.

8. Een open club staat nooit stil, zal steeds opnieuw nagaan wat de behoeften zijn en daarop inspelen, waardoor er naast de bestaande open-club-activiteiten ook steeds nieuwe initiatieven leven.
9. Een open club is en/of heeft samenwerking met een of meerdere andere sport- en beweegaanbieders.
10. Samenwerking met partijen uit andere sectoren als (speciaal-)onderwijsinstellingen, zorgverleners, welzijnswerkers, bedrijfsleven, UWV/re-integratiebureaus, buurtwerk et cetera, om mensen die normaliter verder van de sport staan, toch aan de club te binden.

Een open club kenmerkt zich door de volgende houdingen/attitudes:

- vraaggericht
- ondernemend
- uitnodigend
- buurtgericht
- samenwerkend
- met oog voor continuïteit

Open-club-continuüm

Een open club hoeft niet aan alle bovenstaande kenmerken te voldoen. De filosofie van de open club kan beschouwd worden als een continuüm, een ladder. Een continuüm dat loopt van de corebusiness van de sportverenigingen, regulier sportaanbod voor (potentiële) leden, naar een open club die over meerdere van de tien kenmerken van een open club beschikt en nauw aansluit bij de omschrijving.

Binnen dat continuüm zijn vele mogelijkheden en gradaties van open clubs mogelijk.

Elke club (groot/klein, binnen-/buitensport, team/individueel) kan voor zichzelf een stap zetten (trede beklimmen) om opener te worden. Uitgangspunt is dat de vereniging doet wat past bij het DNA van de vereniging en bij de mogelijkheden in de eigen omgeving. Elk(e) gemeente, dorp, buurt, wijk, sportpark en de daar aanwezige verenigingen hebben specifieke behoeften en mogelijkheden. Een open club kan op verschillende manieren en in verschillende gradaties worden vormgegeven en is contextafhankelijk. Verenigingen kunnen een of meer open-club-activiteiten aanbieden. Denk aan activiteiten die de hoofdactiviteit van de vereniging versterken, maar verder gaan dan het reguliere sportaanbod en/of de eigen leden van die vereniging. Of aan activiteiten die gericht zijn op vraag en mogelijkheden uit de omgeving en/of samenwerking met andere organisaties. Bijvoorbeeld een voetbalvereniging die aanbod voor kinderen met autisme creëert, of een dartcompetitie opstart of overdag de accommodatie deelt met kinderopvang. Verenigingen kunnen een of meer open-club-activiteiten ontplooiën.

Sportverenigingen kunnen zich individueel ontwikkelen op het continuüm open club, uitgaande van de eigen mogelijkheden, identiteit en ambities, met altijd als gemeenschappelijke deler de verschuiving van interne (naar binnen gericht: op eigen sportaanbod, organisatie en leden) naar externe oriëntatie (naar buiten gericht: op betrokkenen bij de club, bezoekers, buurtbewoners en de omgeving, in samenwerking met andere organisaties). Doordat een open club verder gaat dan alleen het aanbieden van de eigen hoofdsportactiviteit aan de vaste leden, heeft een open club potentie om bij te dragen aan diverse beleidsterreinen.

2.4 Open-club-gedachte op lokaal niveau

Diverse beleidsprogramma's bieden ruimte aan de 'open club'. Enerzijds als partner in de uitvoering en anderzijds als resultante van beleidsprogramma's. Voorbeelden van beleidsprogramma's op lokaal niveau die raakvlakken hebben met de open club zijn: Naar een Veilig Sport Klimaat (sportverenigingen

zetten zich in om beleidsdoelstellingen te realiseren), het programma Sport en Bewegen in de Buurt (buurtsportcoaches kunnen verenigingen van dienst zijn om nieuwe activiteiten op te zetten) en de Sportimpuls-projecten (verenigingen kunnen zelf vernieuwende projectplannen indienen). De aanwezigheid van buurtsportcoaches of combinatiefunctionarissen geeft een indicatie van het potentieel van professionals die verenigingen bij kunnen staan in de ontwikkeling naar een open club. Het aantal Sportimpuls-projecten laat zien dat er open clubs zijn die financiering hebben verworven voor vernieuwende projecten binnen de Sportimpuls.

Daarnaast profiteert de open club op lokaal en provinciaal niveau van de sterke oriëntatie op sport als middel. In Gelderland Sport! staat bijvoorbeeld te lezen dat wordt ingezet op sport om een gezond, vitaal en aantrekkelijk Gelderland te realiseren. Op lokaal niveau spelen sportverenigingen een rol bij leefbaarheidsvraagstukken in kleine kernen. Daar kan een open club het verschil maken en haar bestaansrecht verankeren door meer aan te bieden dan alleen de sportactiviteit. Een ander voorbeeld is de preventieve en curatieve werking van sport binnen zorg en welzijn. Sportverenigingen en met name open clubs kunnen daar van betekenis zijn. Denk daarbij aan specifiek aanbod voor ouderen of minder valide doelgroepen bij open clubs of aan de participatie van open clubs in sportzorgtrajecten in samenwerking met welzijnsorganisaties. Een keerzijde van vele mogelijkheden voor verenigingen om de maatschappelijke functie te vergroten, is dat gemeenten op dit vlak ook meer gaan verwachten, terwijl niet iedere vereniging hiertoe ambities en mogelijkheden heeft. Zeker in relatie tot het subsidiebeleid gaan gemeenten meer sturen en is, zoals eerder aangegeven, het ontvangen van subsidies meer en meer gekoppeld aan het ondernemen van maatschappelijke activiteiten die verder gaan dan het aanbieden van de reguliere sportactiviteiten. Anders gesteld: gemeenten benutten het subsidiesysteem en in sommige gevallen ook het tariefstelsel meer en meer om verenigingen aan te sturen op een ontwikkeling naar een open club en/of meer maatschappelijk betrokken organisatie. Sportverenigingen die niet mee (kunnen) gaan in het vergroten van de maatschappelijke functie, ondervinden de negatieve financiële gevolgen van deze ontwikkeling.

Hieronder geven we een korte beschrijving van enkele succesvolle programma's waarbij verenigingen zich met behulp van lokaal beleid hebben ontwikkeld tot open clubs. Deze voorbeelden illustreren de maatschappelijke functie van sportverenigingen alsmede hun positie in het lokale beleid.

- Sport Plus Programma Rotterdam: Sport Plus staat voor sportverenigingen die iets extra's doen en daarmee iets extra's betekenen voor de stad Rotterdam. Het programma staat voor de inzet van sport als middel voor het bereiken van doelen op maatschappelijk vlak. De 'Sport-Plus-verenigingen' werken mee aan de doelstellingen van de stad Rotterdam aan de hand van vijf centrale thema's: gezondheid, onderwijs, re-integratie/werk, sportparticipatie van bijzondere doelgroepen en veiligheid. Door samen te werken met diverse partners uit verschillende sectoren, koppelen Rotterdam Sportsupport en de deelnemende verenigingen de kracht van sport aan vele maatschappelijke ambities. Doel is dat de vereniging hier zelf beter van wordt, maar vooral dat zij wat betekent voor anderen. Momenteel zijn er vijftien sportverenigingen benoemd als Sport-Plus-verenigingen en deze ontvangen ondersteuning op maat. (www.rotterdamssportsupport.nl/sportplus)
- Sportdorp: een Sportdorp is een samenwerkingsverband van sportverenigingen en andere lokale partijen in een wijk of dorpskern, met als doel zo veel mogelijk inwoners vanuit hun eigen behoefte meer en vaker te laten sporten en bewegen. Dit in een bereikbare en geschikte omgeving. Sport wordt daarbij dóór en vóór de dorpsbewoners georganiseerd. Het stimuleren van samenwerking tussen verenigingen en andere lokale organisaties maakt dat besturen makkelijker wordt, er meer vrijwilligers actief zijn en het kader efficiënter inspeelt op de vraag van de bewoners. (www.huisvoordesport groningen.nl/sport-en-bewegen/sportdorp)

- Buurthuis van de Toekomst Den Haag: sportclubs, scholen, culturele instellingen en andere organisaties in de wijk werken slim met elkaar samen. Hierdoor is bijvoorbeeld de voetbalclub niet alleen een voetbalclub, maar ook een plek waar mensen samenkomen voor een praatje, voor een cursus of voor huiswerkbegeleiding. Het buurthuis van de toekomst past bij de ontwikkeling dat bewoners zelf actief meedoen in hun wijk. De sportclub wordt zo het centrale ontmoetingspunt van de wijk. (www.denhaag.nl/buurthuisvandetoekomst)
- Maatschappelijk Verantwoord Verenigen (MVV): MVV Nederland gaat uit van de kracht en het belang van vrijwilligers(organisaties) voor de samenleving. MVV leidt in een aantal praktisch uitvoerbare stappen tot bruisende, vitale, ondernemende en structureel breed maatschappelijke vrijwilligersorganisaties. Verbinden en samenwerken, zowel op gemeentelijk als op wijkniveau, staat daarbij centraal. De MVV werkt met een implementatiemethode die voor alle sport-, cultuur- en welzijnsorganisaties toepasbaar is. De kernactiviteit van de vrijwilligersorganisatie en de lokale situatie vormen daarbij altijd het uitgangspunt. (www.mvvnederland.nl)

Verbinding met bedrijfsleven

Wat opvalt in het bovenstaande is dat verenigingen vooral samenwerken met de overheid en met organisaties in onderwijs, welzijn, zorg en de sociale sector. Op het eerste oog lijkt de verbinding met het bedrijfsleven beperkt. Programma's en interventies hebben vooral maatschappelijke doelen en komen vaak in relatie met het lokale beleid tot stand. Daaraan ligt zelden een samenwerking met het bedrijfsleven ten grondslag. Het bedrijfsleven is niet zo bezig met sportstimulering en maatschappelijke doelen, maar kan in samenwerking met sportverenigingen de sportinfrastructuur versterken en het sportaanbod verbreden. In deze verbinding zijn de partijen meer op zoek naar win-winsituaties of gezamenlijke doelen voor bedrijfsleven en sportverenigingen: een versterking van elkaar. Bij het verbinden van sportverenigingen en bedrijfsleven is ook van de belang dat de partijen bereid zijn over de muren van de eigen organisatie heen te kijken. Er moet bereidheid zijn verder te kijken dan het eigen aanbod, de eigen leden en de eigen accommodatie. Het helpt ook als er een partij is die de ontmoeting tussen bedrijven en sportaanbieders organiseert en faciliteert (bijv. beursvloer TV Beekhuizen, zie paragraaf 5.1).

Fitness 2.0 geeft de samenwerking tussen fitnesscentra en sportverenigingen vorm. Het sport- en beweegaanbod van zowel het fitnesscentra als andere sport- en beweegaanbieders wordt ondergebracht in één lokale sportmenukaart (www.fitvak.com/nieuws/287/fitness-20.html).

Het Sportieve Werken biedt kansen voor sportverenigingen met een eigen clubhuis, om mensen aan zich te binden en hun accommodatie beter te benutten. Bijvoorbeeld door zzp'ers en flexwerkers doordeeweeks tegen geringe kosten een flexibele werkplek met sportfaciliteiten aan te bieden: een uitstekende mogelijkheid om sportaccommodatie tijdens 'lege' uren nuttig in te zetten (NISB/NOC*NSF, 2013).

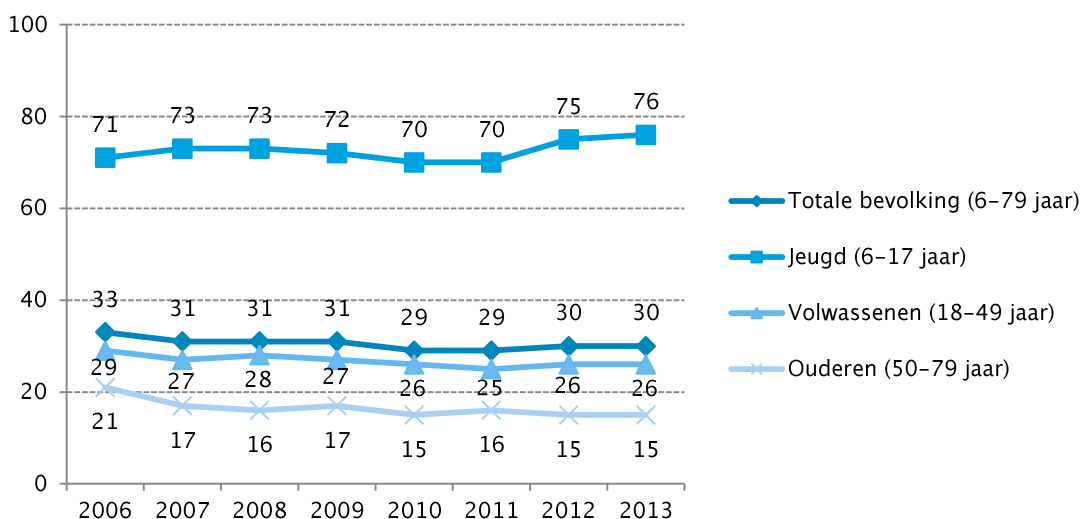
3. Ontwikkeling sportverenigingen in Nederland

In dit hoofdstuk wordt de algemene ontwikkeling van sportverenigingen in Nederland beschreven. Vervolgens wordt gekeken naar de ontwikkeling van de sportverenigingen richting een brede maatschappelijke functie, zoals vanuit beleidsprogramma's en overheden vaak van hen verwacht wordt. Ten slotte wordt onderzocht in welke mate al sprake is van een open-club-oriëntatie bij verenigingen.

3.1 Algemene ontwikkelingen sportverenigingen in Nederland

Nederland heeft ruim 24.000 sportverenigingen. Het percentage van de bevolking (6-79 jaar) dat lid is van een sportclub ligt al jaren stabiel rond de 30 procent. Het zijn vooral de jeugdigen die lid zijn van een sportvereniging; naarmate de leeftijd toeneemt, neemt het aantal mensen met een lidmaatschap van een sportvereniging af (figuur 3.1).

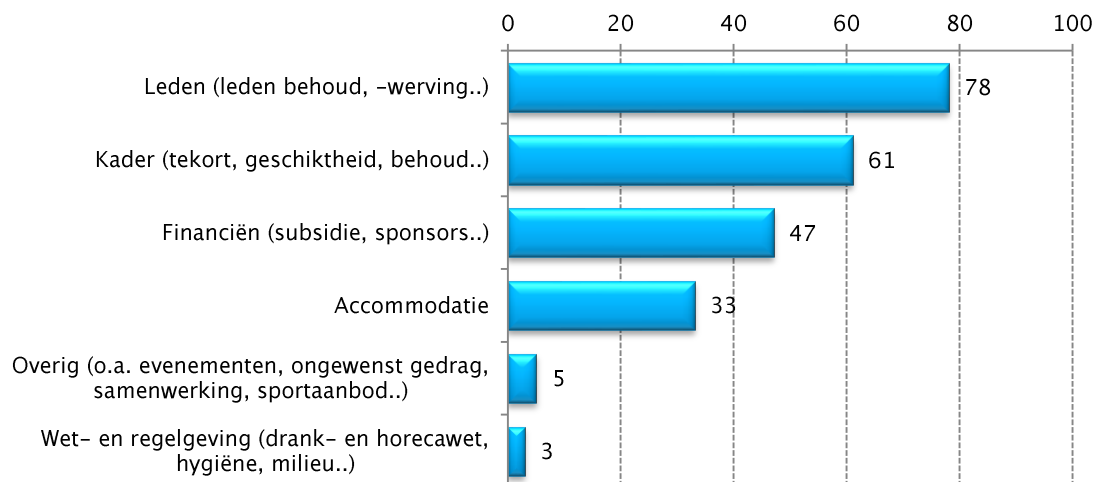
Figuur 3.1 Lidmaatschap sportvereniging (% bevolking dat lid is van een sportvereniging)

Bron: OBiN (2006-2013), bewerking Mulier Instituut

Bovenstaande in acht nemende en gegeven de ontgroening en vergrijzing van de bevolking de komende decennia, alsmede ontwikkelingen als individualisering en het toegenomen zapedrag, staat de sportverenigingen een uitdagende tijd te wachten om de ledentallen op niveau te houden. Daar komt bij dat gemeenten van verenigingen meer zelfredzaamheid verwachten bij bijvoorbeeld het financieren en onderhouden van sportaccommodaties. De toegenomen verantwoordelijkheid doet een stevig beroep op het veelal vrijwillige kader van de sportverenigingen en kan mogelijk de ontwikkeling tot een open club in de weg staan. In lijn met het voorgaande maken de verenigingen zich het meeste zorgen over de ontwikkeling van het ledenbestand, gevolgd door zorgen op het gebied van werving en behoud van (geschikt) kader en de financiële positie van de vereniging (figuur 3.2).

Figuur 3.2 Knelpunten in verenigingen (% verenigingen met knelpunten)

Bron: NOC*NSF/Mulier Instituut, SportAanbiedersMonitor 2012

Hoewel de meeste verenigingen zich zorgen maken over de vrijwilligers/het kader in de vereniging geeft 80 procent van de verenigingen wel aan over voldoende vrijwilligers te beschikken. Waarschijnlijk weten de verenigingen met inzet van veel tijd en energie hun kaderbestand op orde te houden. De meeste verenigingen hebben een leden(groei)ambitie voor de komende jaren. Twee derde van de verenigingen spreekt van een gezonde financiële positie. Dit neemt niet weg dat er een negatieve ontwikkeling zichtbaar is in de balans tussen inkomsten en uitgaven, met als gevolg dat verenigingen in de afgelopen jaren het eigen vermogen hebben moeten aanspreken om tekorten op te heffen. In de beleidsuitvoering richten verenigingen zich met name op het werven en behouden van leden en vrijwilligers.

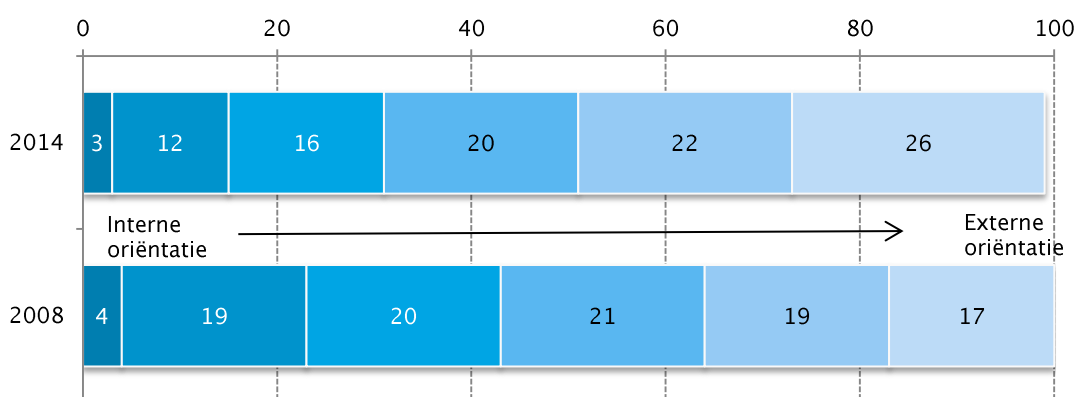
3.2 Van interne naar externe oriëntatie

Sportverenigingen worden niet meer alleen aangesproken op hun primaire functie van sportaanbieder, maar hen wordt ook steeds nadrukkelijker gevraagd een bijdrage te leveren aan de uitvoering van landelijk en lokaal beleid en aan de realisatie van sportieve en maatschappelijke ambities. Zo spelen momenteel bijvoorbeeld de landelijke beleidsprogramma's Sport en bewegen in de Buurt en Samen naar een Veiliger Sportklimaat, mogelijkheden in het kader van de Sportimpuls en decentralisaties (in zorg, welzijn en werk) waarin een rol voor de sportvereniging is weggelegd.

Verenigingen lijken zich bewust te zijn van hun maatschappelijke verantwoordelijkheden en oog te hebben voor de functies die hen worden toegedicht. Zo vindt vier vijfde van de verenigingsbestuurders dat de sportverenigingen een maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben. De vraag is waar die verantwoordelijkheid uit bestaat. Een derde van verenigingsbestuurders is van mening dat sportverenigingen er zijn om hun leden leuk te laten sporten en niet meer dan dat. Daaruit blijkt minder draagvlak voor een maatschappelijke rol. Het zijn met name grote verenigingen (meer dan 250 leden), de verenigingen met eigen accommodatie en kantine en de verenigingen die betaalde krachten inzetten die van mening zijn dat verenigingen een maatschappelijke functie hebben.

Een deel van de verenigingen is in staat een ‘breder’ sportaanbod aan te bieden: een sportaanbod dat beter aansluit bij het leveren van een bijdrage aan maatschappelijke ambities. Langzaam zien we dat meer verenigingen verschuiven van een meer interne oriëntatie (gericht op het sportaanbod voor leden) naar een meer externe oriëntatie (verbreding van het (sport)aanbod/activiteiten voor leden en niet-leden en samenwerking met niet-sportorganisaties) (figuur 3.3). In 2014 kon een kwart van de verenigingen worden beschouwd als een club met een ‘breder’ sportaanbod en een oriëntatie die verder gaat dan de kerntaak van de sportvereniging. Ter vergelijking: in 2008 was dat 17 procent van de clubs.

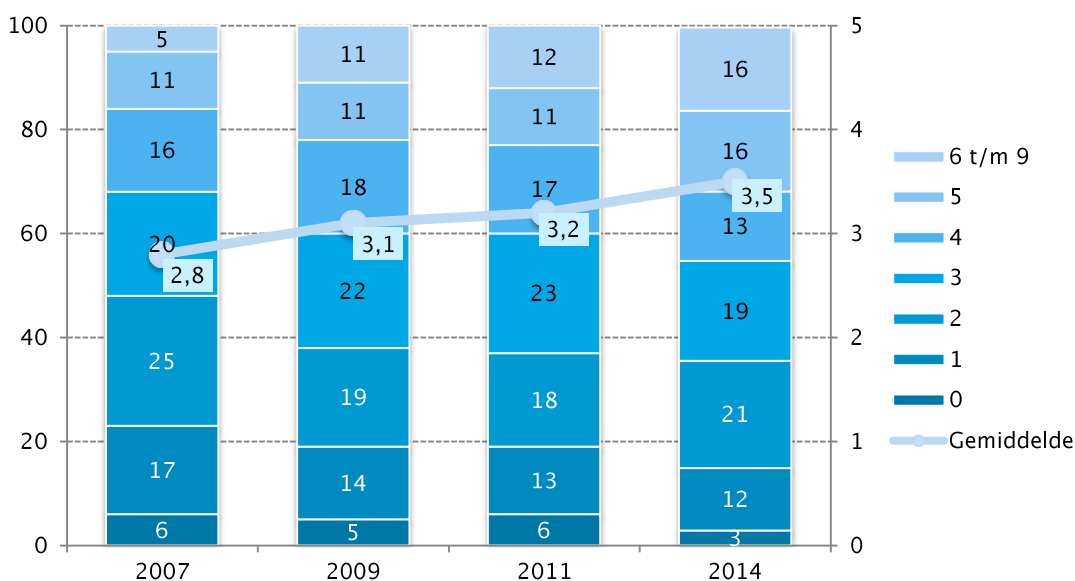
Figuur 3.3 Veranderende oriëntatie sportverenigingen (% verenigingen)

Bron: NOC*NSF/Mulier Instituut, Verenigingsmonitor 2008 en 2014

Voor het ministerie van VWS is in het kader van de ‘Impuls brede scholen, sport en cultuur’ een index voor maatschappelijke functie ontwikkeld, gericht op de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk. Ook deze index laat een toename zien van de mate waarin verenigingen aan de indicatoren ervan voldoen (figuur 3.4). De gemiddelde score voor de indicator van een maatschappelijke functie is tussen 2007 en 2014 toegenomen van 2,8 naar 3,5.

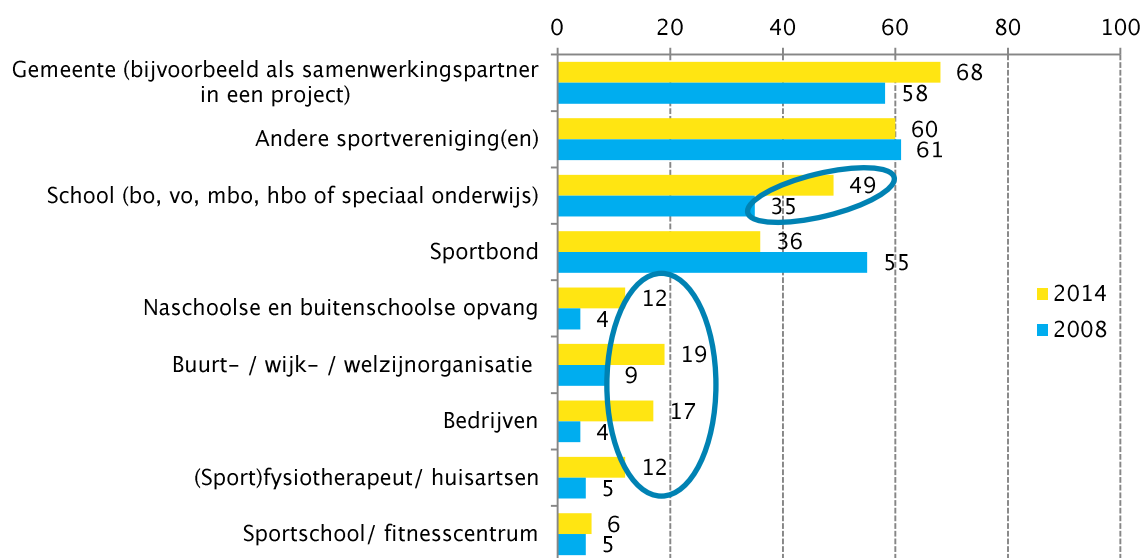
Figuur 3.4 Mate waarin verenigingen aan indicatoren voor maatschappelijke functie van sportverenigingen voldoen in jaren 2007, 2009, 2011 en 2014

Bron: Meting verenigingspanel, 2007, 2009, 2011 en voorjaar 2014, Mulier Instituut

We zien de afgelopen jaren een aantal veranderingen in de activiteiten van verenigingen die bijdragen aan een verbreding van het (sport)aanbod en een meer externe oriëntatie bij verenigingen. Steeds meer verenigingen zijn gaan samenwerken met andere organisaties. In 2008 werkte 79 procent van de verenigingen samen met andere organisaties; in 2014 is dat percentage gestegen tot 90 procent. De gemeente en andere sportverenigingen blijven belangrijke organisaties voor sportverenigingen om mee samen te werken. Maar naast deze meer traditionele, reguliere samenwerkingspartners is er een duidelijke toename in samenwerking met partijen die niet direct verbonden zijn met de kerntaak van de sportvereniging. Zo zijn verenigingen met name meer gaan samenwerken met (basis-)scholen, buurt- en welzijnsorganisaties, organisaties voor buitenschoolse opvang en bedrijven (figuur 3.5). Verenigingen zijn meer gaan samenwerken met lokale organisaties en minder met landelijke organisaties, zoals de sportbond.

Figuur 3.5 Samenwerkingspartners sportverenigingen (% verenigingen)

Bron: NOC*NSF/Mulier Instituut, Verenigingsmonitor 2008 en 2014

Verenigingen zijn actiever met het introduceren van nieuwe (sport)activiteiten. In 2008 was 57 procent actief bezig met nieuw (sport)aanbod en in 2014 is dat percentage gestegen tot 69. Veelal zijn de verenigingen hierbij nog gericht op de eigen leden. Maar ze richten zich ook met sport- en spelactiviteiten op nieuwe/potentiële leden en specifiekere doelgroepen zoals mensen met een beperking en 55-plussers.

Steeds meer verenigingen nemen deel aan sportstimuleringsprojecten georganiseerd door de gemeente of andere organisaties. In 2014 was de helft van de sportverenigingen betrokken bij sportstimuleringsprojecten, terwijl dit in 2008 nog een kwart van de verenigingen was. Het lijkt erop dat de vele landelijke en lokale initiatieven de verenigingen steeds beter bereiken en verenigingen de meerwaarde van dergelijke projecten ervaren.

Verenigingen geven vaker aan dat zij specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld mensen met een beperking of ouderen) goed weten te bereiken. Ten opzichte van 2007 is er bovendien een stijging van het aantal verenigingen met allochtone leden.

Verenigingen hebben een toenemende belangstelling voor en een groeiend aanbod in het kader van gezondheidsbevordering. Steeds meer verenigingsbestuurders zien het stimuleren tot meer bewegen als

een taak van de verenigingen (59% in 2014). Daarnaast is er een lichte stijging van het aantal verenigingen dat huisregels op papier heeft over een gezonde leefstijl en dat een aanbod heeft gericht op gezondheidsbevordering (beide 36% in 2014).

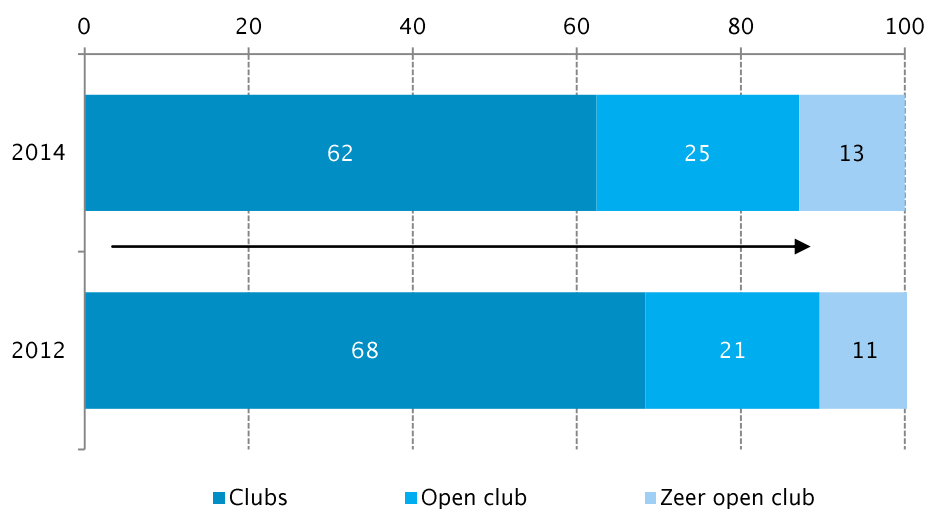
Met name grote verenigingen (> 250 leden) en verenigingen die over een eigen sportaccommodatie en/of kantine beschikken zijn meer extern georiënteerd. Idem voor verenigingen die buitensport aanbieden en teamsportverenigingen. Deze verenigingen werken ook vaker met betaalde medewerkers. Dit kan een indicatie zijn dat het voor verenigingen met een tekort aan vrijwillig kader en zonder betaalde medewerkers lastig is zich te ontwikkelen tot een open club. Niet iedere club heeft de organisatorische mogelijkheden, de ambitie, maar ook de mogelijkheden in de omgeving om zich te ontwikkelen in een meer extern gerichte, maatschappelijke functie. De verschuiving van interne naar externe oriëntatie en het vervullen van een meer maatschappelijke functie sluit aan bij de open-club-gedachte.

3.3 Open-club-oriëntatie

Sportverenigingen in Nederland schuiven langzaam op naar een meer externe oriëntatie. Dit geldt niet voor alle clubs, maar een deel van de sportverenigingen richt zich behalve op het reguliere sportaanbod voor de huidige leden ook op een andere type of een breder (sport)aanbod, voor een bredere groep (potentieel) betrokkenen in de omgeving van de vereniging. Deze ontwikkeling past in het gedachtegoed van de open club.

In samenwerking met NOC*NSF is in 2012 een eerste indeling naar open clubs gemaakt. De indicatoren die toen gebruikt zijn, passen nog steeds binnen de omschrijving van de open club zoals in hoofdstuk 2 weergegeven. Ze geven een beeld van de open-club-oriëntatie bij sportverenigingen. Op basis van deze indeling zien we een zeer lichte verschuiving van verenigingen op het continuüm van de open club (figuur 3.6). In 2012 werd een derde van de verenigingen tot de (zeer) open clubs gerekend; in 2014 is dat 38 procent van de verenigingen.

Figuur 3.6 Open-club-oriëntatie in Nederland (% verenigingen)

Bron: NOC*NSF/Mulier Instituut, SportAanbiedersMonitor 2012 en Verenigingsmonitor 2014

Bovengenoemde verschuiving komt met name doordat meer verenigingen zijn gaan samenwerken met andere organisaties. Ook hebben verenigingen in hun korte- en langetermijnbeleid meer oog voor samenwerking met sport- en andere organisaties en de ontwikkeling van een breder of ander sportaanbod gericht op (potentiële) leden. In het beleid van verenigingen is ook meer aandacht voor deskundigheidsbevordering van het kader en voor het werven en/of behouden van professioneel kader. Daarnaast zijn meer verenigingen van mening dat sportverenigingen mensen meer moeten stimuleren om te bewegen.

Clubs lijken wat minder gericht op het behoud van leden; er is een lichte daling van het aantal verenigingen dat jaarlijks peilt wat er leeft onder de leden. Hoewel nog steeds driekwart van de sportverenigingen activiteiten onderneemt om hun leden te behouden, is dit aantal licht gedaald.

De verenigingen die te typeren zijn als zeer open of open club hebben overwegend een eigen accommodatie en/of eigen kantine, zijn veelal grotere clubs (meer dan 400 leden), werken meer met betaalde krachten, zijn iets vaker buitensportclubs, en beschikken vaker over een missie en visie.

3.4 Tot slot

De verenigingen in Nederland weten zich in de huidige roerige tijden, met de crisis en de terugtrekkende overheid, overwegend goed staande te houden. In de afgelopen jaren is een ontwikkeling zichtbaar geweest naar meer open clubs. Sportverenigingen zijn, mede door de ruimte die ze in het beleid wordt geboden, meer extern gericht geworden en gaan de samenwerking aan met diverse lokale partijen. Niettemin kennen sportverenigingen ook duidelijke knelpunten waar het gaat om ledenbehoud en werving van geschikt kader, en om financiën. Deze feiten onderstrepen dat verenigingen ondanks de kansen en mogelijkheden ook belemmeringen ervaren om zich te ontwikkelen tot een open club, omdat ze de mankracht of financiële mogelijkheden ontberen om daarin stappen te zetten. Daarnaast hebben niet alle verenigingen de ambitie om maatschappelijke activiteiten te ontplooiën. De kenmerken van de open clubs wijzen erop dat betaalde krachten, bijvoorbeeld in de vorm van een combinatiefunctionaris of verenigingsmanager, en het beschikken over een eigen accommodatie bijdragen aan de ontwikkeling tot een open club. Dit wil niet zeggen dat verenigingen die niet beschikken over een eigen

sportaccommodatie of professioneel kader geen maatschappelijke of open-club-activiteiten kunnen organiseren. Zij zullen zich echter minder ver ontwikkelen op het continuüm van de open club. Iedere vereniging ontwikkelt zich op basis van de eigen organisatorische mogelijkheden en ambities en naar de mogelijkheden in de omgeving op het continuüm van de open club. Een deel van de verenigingen zal daarbij altijd meer intern dan extern gericht blijven en nauwelijks mogelijkheden hebben of zien op het continuüm.

4. Kansen voor open clubs in Gelderland

In dit hoofdstuk beschrijven we de kennis die bij GSF voorhanden is over de sport in Gelderland en in het bijzonder over de situatie van de sportverenigingen in Gelderland en hun mogelijkheden en belemmeringen om zich te ontwikkelen tot een open club (sportdeelname, sportverenigingen en sportaccommodaties). Verder gaan we in op de aanwezigheid van buurtsportcoaches in Gelderland en op de mate waarin Sportimpuls-projecten worden uitgevoerd in Gelderland.

4.1 Sportverenigingen in Gelderland

Uit de Gelderse Sportmonitor blijkt dat Gelderland een relatief hoge sportdeelname heeft (Nijland en Hermsen, 2013). De aandachtsgroepen in het beleid (mensen met een beperking of met een lage sociale status en ouderen) laten evenwel een lagere sportdeelname zien, vergelijkbaar met die in landelijke sportdeelnameonderzoeken. Het aandeel Gelderlanders dat lid is van een sportvereniging, is relatief hoog.

De verenigingen weten de inwoners aardig aan zich te binden. Gelderland is in sportdeelname en beleid te typeren als een *sport-minded* provincie met een groot potentieel aan sportverenigingen.

Gelderland telt in januari 2015 3.240 sportverenigingen met een inschrijving bij de Kamer van Koophandel en in totaal 392 sportstichtingen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan stichtingen die evenementen organiseren zoals wandelvierdaagsen, wiel- of hardloopevenementen en aan stichtingen die sportparken of multifunctionele accommodaties beheren. Het totaal aantal sportverenigingen ligt waarschijnlijk iets hoger dan bovengenoemd aantal, omdat niet alle sportverenigingen zich inschrijven bij de Kamer van koophandel.

Na Noord-Brabant en Zuid-Holland staat Gelderland in de top drie van provincies met de meeste sportverenigingen. Gelderland telt 16 sportverenigingen per 10.000 inwoners, een zelfde aantal als buurprovincie Overijssel. Het aantal sportverenigingen per regio varieert van 24 verenigingen per 10.000 inwoners in de regio Achterhoek tot 12 in de regio Food Valley (Kamer van Koophandel, 2015).

Om een beeld te kunnen schetsen van de sportverenigingen in Gelderland is gebruikgemaakt van een analyse en evaluatie van 61 verenigingsscans in Gelderland (Pelgrom en Thomassen, 2014). De verenigingsscan bestaat uit verschillende delen: de organisatie, het ledenbestand en de financiële situatie van de vereniging; de relevante trends en ontwikkelingen voor de vereniging; het sportbeleid van de gemeente en de demografische prognoses van de regio waarin de vereniging gevestigd is. De scan bevat nauwelijks gegevens die inzicht kunnen geven in ontwikkeling van de sportverenigingen in de open-club-gedachte. Verder dient opgemerkt te worden dat het een selectieve groep verenigingen betreft en dat het dus niet gaat om een representatieve groep voor alle sportverenigingen in Gelderland. Hierdoor kan alleen iets geconcludeerd worden voor deze specifieke groep van verenigingen en kunnen geen uitspraken worden gedaan over de huidige situatie van de gehele groep van sportverenigingen in de provincie Gelderland.

De onderzochte verenigingen scoren gemiddeld het laagst op de organisatieonderdelen: strategische planning & marketing en vrijwilligersbeleid. De hoogste gemiddelde scores worden behaald op de onderdelen accommodatie, kantine, externe communicatie en interne communicatie. De onderdelen clubsfeer/-cultuur en bestuur/management & structuur scoren gemiddeld een ruime zes (op een schaal van 1 tot 10).

Weinig verenigingen scoren op alle genoemde organisatieonderdelen goed of juist slecht. Vaak is er één onderwerp dat er in negatieve of positieve zin uitspringt ten opzichte van de rest. Dit illustreert dat ondersteuning van verenigingen vraagt om maatwerk.

Gebrek aan tijd, menskracht en/of ervaring zijn belangrijke oorzaken waardoor verenigingen knelpunten ervaren bij organisatieonderdelen.

Het merendeel van de verenigingen voert een verzorgde financiële administratie. Meerdere verenigingen zijn in hoge mate afhankelijk van inkomsten uit contributies. Daardoor lopen zij bij ledenkrimp bijvoorbeeld een groter risico dan verenigingen met een goede spreiding van baten (over contributies, sponsoring, kantine, acties/evenementen et cetera). Het merendeel van de verenigingen kent op korte termijn geen financiële risico's, maar sluit deze op langere termijn niet uit. De resultaten van het boekjaar hebben de nodige aandacht van de verenigingen. Clubs die door privatisering zelf volledig verantwoordelijk zijn voor beheer en onderhoud van accommodaties en velden, zien financiële risico's als het niet lukt om andere inkomstenbronnen aan te boren of juist (accommodatie)kosten te besparen. Dit geldt ook voor verenigingen in gemeenten die overgaan tot het opleggen van kostendeckende tarieven.

Het blijkt dat verenigingen te maken hebben of krijgen met een afname van leden bij ongewijzigd beleid, met name in de leeftijdsgroep van 0-20 jaar. Demografische ontwikkelingen zullen de discussie over het bestaansrecht van de sportverenigingen gaan beïnvloeden. Verenigingsbestuurders beseffen dat maatschappelijk ontwikkelingen, trends en demografische veranderingen van invloed zijn op het functioneren van de vereniging. Verenigingen hebben behoefte aan informatie over deze trends en ontwikkelingen, zodat ze er adequaat op kunnen reageren, bijvoorbeeld door op zoek te gaan naar samenwerking, fusiepartners of nieuwe doelgroepen. De aanwezige kennis en ervaring bij de verenigingen zelf en bij overheden, overheidsdiensten, het bedrijfsleven en adviseurs wordt niet of in beperkte mate gedeeld. Hierdoor ontbreekt het veel verenigingsbestuurders aan bewustwording over en inzicht in de effecten van demografische en maatschappelijke ontwikkelingen en trends. Dit gebrek aan (toegang tot) kennis belemmert verenigingen bij het ontwikkelen van strategisch beleid en bij de uitvoering hiervan, zo concluderen de onderzoekers (Pelgrom en Thomassen, 2014).

Er zijn verschillende manieren om de ontwikkelingsmogelijkheden van de sportverenigingen in de open-club-gedachte in Gelderland in beeld te brengen. Door de landelijke Verenigingsmonitor op te hogen met de sportverenigingen uit Gelderland, komen voor de provincie de gegevens beschikbaar die in hoofdstuk 3 voor Nederland worden gegeven. Deze Gelderse cijfers kunnen dan worden vergeleken met de landelijke. Als voldoende verenigingen deelnemen is ook een uitsplitsing naar regio of zelfs gemeente mogelijk. Zo'n Gelderse verenigingsmonitor brengt in beeld wat de mogelijkheden en beperkingen zijn van de verenigingen in Gelderland wat betreft hun ontwikkeling naar een open club. Een andere mogelijkheid is om het huidige aantal verenigingsscans op korte termijn uit te breiden, zodat een algemeen beeld geschetst kan worden voor de provincie. Daarbij verdient het aanbeveling de bevraging uit te breiden, zodat er ook aandacht is voor de maatschappelijke functie van sportverenigingen in hun omgeving.

Er zijn veel verschillende partijen actief die de Gelderse sportverenigingen op uiteenlopende manieren kunnen ondersteunen in hun ontwikkeling (o.a. naar de open-club-gedachte). Sportbonden (bijv. verenigingsadviseurs), gemeenten (bijv. buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen en verenigingsconsulenten), NOC*NSF, NISB maar ook commerciële organisaties/adviesbureaus zijn actief om verenigingen waar mogelijk te ondersteunen met verschillende trajecten, projecten en workshops.

De Gelderse Sportfederatie heeft in het kader van de BreedteSportImpuls en de BOS-impuls een aantal jaren verenigingen ondersteund bij het versterken van het lokale sportaanbod. De laatste jaren is de ondersteuning meer op maat, vraaggericht. De GSF biedt verenigingsadvies, verenigingsscans en het project Meer Vrijwilligers in Korte Tijd en ondersteunt samenwerkings- en fusietrajecten en sportparkmanagement. Door deze vraaggerichte aanpak is het bereik van de verenigingen in Gelderland het afgelopen jaar gegroeid (ongeveer 10% van de Gelderse verenigingen in verschillende trajecten en contacten). De GSF is gestart met twintig trajecten voor de ontwikkeling richting open clubs in Gelderland. De GSF start de ontwikkeling naar open clubs op het niveau van de sportaccommodatie of het sportpark. Dit sluit aan bij het landelijk onderzoek, dat constateert dat een sportaccommodatie een randvoorwaarde is. Op twintig sportparken/-accommodaties in Gelderland inventariseert de GSF samen met de aanwezige sportverenigingen en andere organisaties wat de mogelijkheden en ambities zijn voor het versterken van de sportinfrastructuur en verbreding of aanvulling van het sportaanbod. Dit proces is nog gaande, waardoor er nog geen ervaringen over mogelijkheden en belemmeringen kunnen worden gedeeld.

4.2 Mogelijkheden voor ontwikkeling tot open club

Sportaccommodaties

In landelijk onderzoek (hoofdstuk 3) bleek de sportaccommodatie een belangrijke randvoorwaarde voor de ontwikkeling naar een open club. Met name verenigingen die een accommodatie in eigen beheer hebben of zelf exploiteren, zijn meer extern gericht en ontwikkelen zich vaker in het gedachtegoed van de open club dan verenigingen die niet beschikken over een 'eigen' accommodatie.

Om inzicht te krijgen in de sportaccommodaties in Gelderland kunnen we kennis nemen van de Sport Accommodatie Monitor (SAM) van de regio Rivierenland (bestaande uit 10 gemeenten, waaronder Culemborg, Tiel en Zaltbommel). De resultaten van de Accommodatie Monitor in de regio Achterhoek waren voor deze rapportage nog niet beschikbaar. De intentie is om de monitor verder uit te rollen over de andere regio's in de provincie. Deze Sport Accommodatie Monitor geeft inzicht in de omvang, de spreiding en de kwaliteit van binnensportaccommodaties, buitensportaccommodaties en zwemvoorzieningen. Met de SAM Rivierenland wordt beoogd te komen tot een sterke informatiepositie voor de partijen die verantwoordelijkheid dragen voor de (beleids)ontwikkeling, het beheer, en/of het onderhoud van sportaccommodaties, zowel op lokaal als op bovenlokaal niveau. Tot deze partijen worden onder andere gerekend: de provincie Gelderland, de regio Rivierenland, de gemeenten in regio Rivierenland, de daar aanwezige sportverenigingen en de voor de sportvoorzieningen in Rivierenland verantwoordelijke beheerstichtingen. Het is de bedoeling dat de te vormen informatiepositie gaat bijdragen aan de totstandkoming van een toekomstgericht accommodatiebeleid en een effectieve en efficiënte inzet van sportaccommodaties (Hermsen et al. 2013). Dit biedt kansen voor de open club. Een open club kan in samenwerking met andere partijen mogelijk bijdragen aan een effectieve en efficiënte inzet van accommodaties, tenminste als de accommodatiemogelijkheden in de omgeving bekend zijn. Voorwaarde is wel dat er ook informatie over de ontwikkeling en het beleid van de sportverenigingen in de verschillende regio's bekend is, om de mogelijkheden van de sportinfrastructuur in een breder maatschappelijk perspectief te kunnen plaatsen.

De verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud van de zwembaden, binnensportaccommodaties en sportvelden komt voor een belangrijk deel toe aan de gemeenten. De verantwoordelijkheid voor de opstallen op buitensportaccommodaties rust voor een belangrijk deel bij buitensportverenigingen. Er is

geen sprake van regionale harmonisatie. Zelfs binnen enkele gemeenten bestaat geen harmonisatie van beleid ten aanzien van beheer en onderhoud van sportaccommodaties.

Veel van de accommodaties zijn enkele decennia geleden opgericht, een deel ervan is verouderd en een belangrijk deel voldoet niet aan de eisen in termen van duurzaamheid. Een effect hiervan is dat kosten voor energieverbruik hoger liggen dan wanneer maatregelen tot beperking van energiegebruik doorgevoerd waren (Hermsen et al. 2013).

Gelet op de bezettingsniveaus van de gezamenlijke accommodaties is er sprake van een overcapaciteit. De verwachting is dat deze overcapaciteit zal gaan toenemen, aangezien basisscholen en scholen in het voortgezet onderwijs voor een belangrijk deel te maken gaan krijgen met afnemende leerlingenaantallen als gevolg van de ontgroening van de bevolking (Hermsen et al. 2013).

De monitor heeft ertoe bijgedragen dat de informatie met betrekking tot sportaccommodaties in de regio Rivierenland beschikbaar is. Deze informatie is van belang bij het maken van strategische keuzes en bij beleidsontwikkeling met betrekking tot (bovenlokale) sportaccommodaties in de regio. De informatie draagt ook bij aan het inzichtelijk maken van de ontwikkelingsmogelijkheden van sportverenigingen op het continuüm van de open club.

Als deze informatie beschikbaar is voor alle regio's in Gelderland, wordt duidelijk waar de sportinfrastructuur versterkt kan worden of beter ingezet kan/moet worden. Aangevuld met nu nog ontbrekende informatie over de mogelijkheden en ambities van sportverenigingen, biedt dat aanknopingspunten om sportverenigingen te stimuleren tot ontwikkeling van sportaanbod in de beschikbare accommodaties in de eigen omgeving, in samenwerking met andere organisaties.

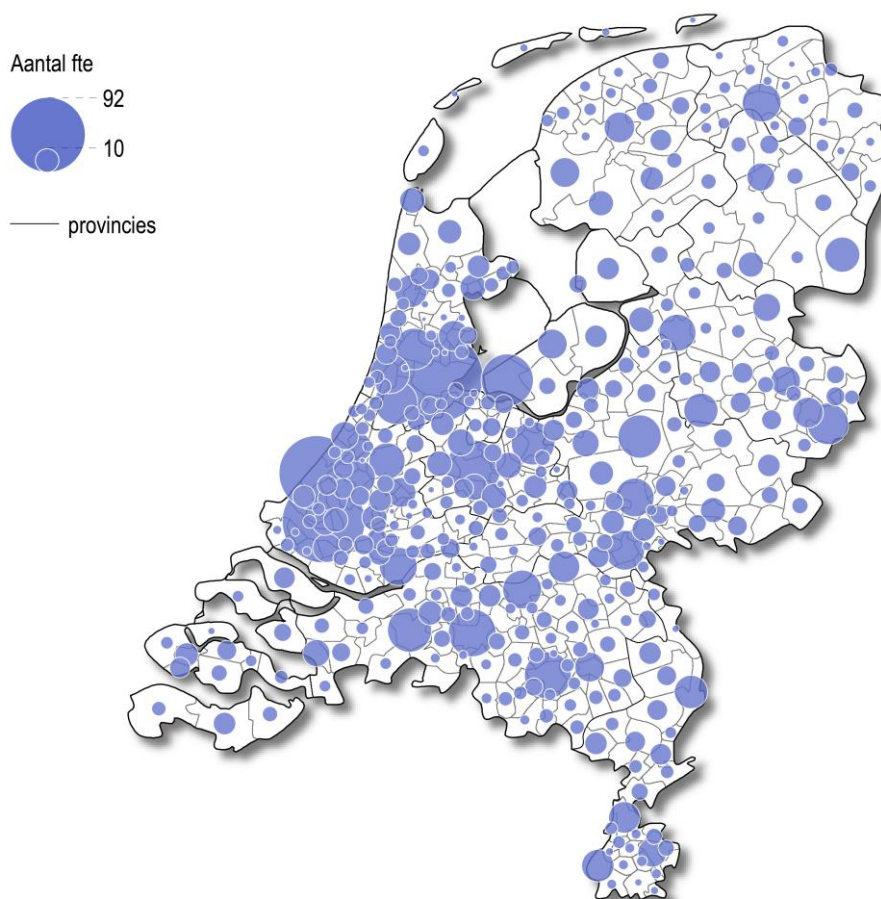
Combinatiefunctionarissen/buurtsportcoaches in Gelderland

Sinds 2008 kunnen gemeenten met cofinanciering van het rijk combinatiefunctionarissen en aanstellen om hun lokale sport- en beweegbeleid een impuls te geven. Combinatiefunctionarissen hadden vooral tot doel de sectoren onderwijs, sport en/of cultuur te verbinden. Begin 2012 werd het aantal combinatiefunctionarissen uitgebreid met buurtsportcoaches. Die kregen als specifieke opdracht mee om verbindingen te maken tussen sport- en beweegaanbieders en organisaties uit andere sectoren zoals zorg, welzijn, kinderopvang en onderwijs, en daarnaast een passend sport- en beweegaanbod in de buurt te organiseren. Buurtsportcoaches worden breder ingezet dan combinatiefunctionarissen. Een van de doelstellingen in het programma van de buurtsportcoaches is het versterken van sportverenigingen in hun maatschappelijke functie door de inzet van sportverenigingen voor het onderwijs, de naschoolse opvang en de wijk. Een taak die nauw aansluit bij het gedachtegoed van de open club en die sportverenigingen de mogelijkheid biedt ondersteuning te krijgen bij het ontwikkelen van hun maatschappelijke functie.

Sport en onderwijs zijn de belangrijkste sectoren waarin buurtsportcoaches werkzaam zijn, gevolgd door de sector kunst en cultuur (Pulles et al., 2014). De gemeenten beginnen de transitie te maken naar een bredere inzet van de buurtsportcoach in andere sectoren als buurt, welzijn, jeugd(zorg), zorg, kinderopvang en ouderen(zorg). De verwachting is dat deze ontwikkeling zich doorzet de komende jaren. Door de verbindingstaak van de buurtsportcoach en diens nauwe samenwerking met sportverenigingen, biedt deze transitie sportclubs/-aanbieders de mogelijkheid zich te ontwikkelen in de open-club-gedachte.

In 2014 doen in Nederland in totaal 378 van de 403 gemeenten (94%) mee aan de Brede impuls combinatiefuncties. Zij hebben ingetekend voor 2851 fte. In Gelderland doen in totaal 47 van de 54 gemeenten (87%) mee, samen goed voor een aanvraag van 328,4 fte. Op kaart 4.1 is per gemeente weergegeven hoeveel fte buurtsportcoaches zij samen tot en met 2014 hebben aangevraagd.

Kaart 4.1 Overzichtskaart beoogd aantal te realiseren fte aan formatieplaatsen buurtsportcoaches per gemeente in 2014

Bron: Gemeentefonds, bewerking RIVM, www.sportopdekaart.nl

In totaal is er in Gelderland voor 1,63 fte per 10.000 inwoners ingetekend. Dat is net iets onder het gemiddelde in Nederland van 1,67 fte per 10.000 inwoners. In vergelijking met andere provincies staat Gelderland daarmee op de achtste plek in de rangorde van fte per 10.000 inwoners. Het aantal fte per 10.000 inwoners varieert van 2,3 (Flevoland) tot 1,49 (Groningen). Voor 2016 moet het aantal aangevraagde fte gerealiseerd zijn (Ministerie BZK, 2014).

Met de spreiding van de buurtsportcoaches over de 47 gemeenten in Gelderland, kan in totaal 91 procent van de bevolking van Gelderland worden bereikt, evenals 89 procent van de Gelderse sportverenigingen.

Er zijn geringe verschillen tussen de zeven regio's in Gelderland. Het aantal fte per 10.000 inwoners varieert van 2,1 fte voor Noord-Veluwe tot 1,4 fte in Food Valley.

Gezien de spreiding en het bereik van de buurtsportcoaches zijn er voor veel Gelderse verenigingen mogelijkheden voor een ontwikkeling in de open-club-gedachte, mits dit past binnen de ambitie en mogelijkheden van de vereniging en de mogelijkheden en functie-invulling van de buurtsportcoach.

Sportimpuls in Gelderland

‘De Sportimpuls is een subsidieregeling die lokale sport- en beweegaanbieders financieel ondersteunt bij het opzetten van activiteiten die als doel hebben meer mensen te laten sporten en bewegen.

Doelgroepen zijn mensen die niet of nauwelijks sporten en bewegen. De wensen en behoeften van deze potentiële sporters vormen daarbij het uitgangspunt. Bij het ontwikkelen en aanbieden van sportactiviteiten is samenwerking essentieel. Samenwerking tussen sport- en beweegaanbieders onderling, en tussen sport- en beweegaanbieders en gemeenten, onderwijs-, welzijns- en zorginstellingen, en verder GGD's en het bedrijfsleven.’ (www.sportimpuls.nl)

De reguliere Sportimpuls beoogt: (1) vraaggestuurd lokaal sport- en beweegaanbod op maat te stimuleren en (2) een hogere en structurele fysieke sport- en beweegdeelname te bevorderen.

Met de Sportimpuls wordt sport- en beweegaanbieders de mogelijkheid geboden om sport- en beweegaanbod in de eigen buurt aan te bieden. Zij kunnen in de periode 2012 tot en met 2016 een Sportimpuls-subsidieaanvraag indienen. Kenmerkend binnen deze regeling is de voorwaarde dat de lokale vraag leidend is. Daarnaast stimuleert het programma de uitvoering van activiteiten die in (lokale) samenwerking tot stand komen. Op het aanvraagformulier moeten sport- en beweegaanbieders samenwerkingspartners vermelden. Bovendien moeten zij ondertekende intentieverklaringen voor een samenwerking bijvoegen. Een derde belangrijk aspect is de borging van het project. Na de projectperiode moet het project (financieel) zelfstandig kunnen worden voortgezet. De sport- en beweegaanbieders dienen aan te geven hoe deze borging gestalte gaat krijgen (Cevaal & Boers, 2014). De regeling Sportimpuls is in 2012 gestart met de Sportimpuls. Sinds 2013 kunnen aanvragen ingediend worden voor de Sportimpuls Kinderen Sportief op Gewicht (KSG). Deze regeling is bedoeld om overgewicht bij kinderen te voorkomen. Vanaf 2014 is de Sportimpuls Jeugd in lage-inkomensbuurten (JILIB) erbij gekomen. Deze regeling heeft als doelgroep de jeugd (0-21 jaar) die opgroeit in buurten met relatief lage inkomens.

Veelal worden Sportimpuls-projecten georganiseerd door sportverenigingen. Sinds twee jaar echter zetten ook organisaties uit andere sectoren, zoals welzijn en zorg, vaker dergelijke projecten op. In 2014 werd iets meer dan de helft van de gehonoreerde projecten (55%) door sportverenigingen georganiseerd (in 2013 64%) en 14 procent door welzijn (11% in 2013) (van Lindert et al. 2014). Als andere organisaties dan sportverenigingen projecten organiseren, worden sportverenigingen vaak betrokken bij de uitvoering of gevraagd samen te werken. Zo bestaat er in Apeldoorn een Sportimpuls-project op het gebied van Freerunning. Gymnastiekvereniging KDO Apeldoorn, Accres (overkoepelende organisatie voor buurtsportcoaches en beheerder maatschappelijke gebouwen in Apeldoorn) en een projectleider Freerunning werken samen om op een veilige en verantwoorde manier indoor Freerunning op te zetten. Het primaire doel is om zoveel mogelijk (oudere jeugd)leden te binden aan de gymnastiekclub, maar ook het in beweging krijgen van jongeren en het uitvoeren van het gemeentelijk sportbeleid. Er is gekozen voor een wijkgerichte aanpak, met name gericht op wijken een lage sociaal-economische status, armoede en veel jongeren met een bewegingsachterstand.

De Sportimpuls sluit goed aan bij de open-club-gedachte. Een aantal elementen (bijvoorbeeld: vraaggericht, samenwerking, stimuleren van sport en bewegen) uit de omschrijving van de open-club-gedachte komt terug in de doelstelling van de Sportimpuls. Ook in Gelderland hebben sportaanbieders de nodige aanvragen gedaan en gehonoreerd gekregen. Een overzicht van de Sportimpuls-aanvragen in Gelderland geeft een indicatie in welke mate sportaanbieders actief zijn binnen de open-club-gedachte. In totaal zijn er in de jaren 2012 tot en met 2014 60 Sportimpuls-projecten in Gelderland gehonoreerd. Daarmee staat Gelderland op de vierde plaats van de provincies met de meeste gehonoreerde projecten. Noord- en Zuid-Holland en Noord-Brabant scoren hoger. Relateren we het aantal projecten echter aan het inwoners- en verenigingsaantal in de provincie, dan zakt Gelderland als grote provincie

naar positie acht of negen (ZonMw, 2014). De aanvragen zijn verdeeld over 25 van de 54 gemeenten. In deze gemeenten woont 61 procent van de Gelderse bevolking. Bij de 60 Sportimpuls-aanvragen zijn waarschijnlijk circa evenveel sportverenigingen betrokken, en daarmee actief op het continuüm van de open club.

Overige projecten

Naast de inzet van buurtsportcoaches en naast Sportimpuls-aanvragen zijn er ook andere projecten en interventies in Gelderland die verenigingen stimuleren en kansen bieden om een meer maatschappelijke functie te vervullen of zich te ontwikkelen in een open-club-gedachte die bij de vereniging en de omgeving past. We benoemen een aantal projecten en interventies zonder een compleet beeld te schetsen van de mogelijkheden. De opsomming geeft een indruk van de diversiteit aan mogelijkheden en aanknopingspunten voor verenigingen voor de vervulling van een meer maatschappelijke functie. Zo zijn er in Gelderland inmiddels zeventien JOGG-gemeenten. In die gemeenten zetten lokale samenwerkingsverbanden tussen private en publieke partijen zich in voor een gezonder gewicht onder jongeren. In dat kader zijn een tiental verenigingen in Gelderland actief met de Gezonde Sportkantine. Het sportstimuleringsprogramma Special Heroes geeft een impuls aan de jeugdsportparticipatie van kinderen met een beperking, in de leeftijd van 6 tot en met 19 jaar op alle cluster 4-scholen in Gelderland. Het Jeugdsportfonds zorgt ervoor dat ook kinderen uit gezinnen waar de financiële situatie het niet toelaat, lid kunnen worden van een sportvereniging. Met het project 'Sport en Bewegen - Verzilver je Club' worden sportverenigingen seniorvriendelijk gemaakt.

Verschillende gemeenten brengen bovenlokale accommodaties of sportvoorzieningen (zoals atletiekbanen, multifunctionele breedtesportaccommodaties) tot stand en investeren in sportieve buitenruimte, zodat deze beter benut wordt (zoals afstemming tussen wandel-, fiets-, hardloop- en paardrijroutes) en aansluit op bestaande sportvoorzieningen. Dit zijn voorzieningen die ook voor verenigingen mogelijkheden bieden voor verbreding of vernieuwing van hun sportaanbod. Het zoeken naar slimme verbanden in de sportinfrastructuur biedt mogelijkheden. Ook (top)sportevenementen bieden verenigingen de mogelijkheid een bredere doelgroep te bereiken of bij te dragen aan sportstimulering, door bijvoorbeeld side-events te organiseren (bijvoorbeeld Wind Mill Cup TV Beekhuizen, zie paragraaf 5.1). Ook de bonden van de kernsporten in Gelderland hebben activiteiten en voorzieningen waar verenigingen bij aan kunnen aanhaken om hun activiteitenaanbod te verbreden of versterken, zoals de Aangepast Wielrennen Bus voor wielerverenigingen.

Verenigingen zijn lang niet altijd op de hoogte van de verschillende activiteiten en mogelijkheden in hun omgeving of in staat om kansen te verzilveren. Kennisdeling, partijen met elkaar verbinden en ondersteuning zijn van belang om verenigingen aan te zetten tot het ontwikkelen van een meer maatschappelijke functie.

4.3 Open clubs in Gelderland

In Gelderland zijn behoorlijk wat mogelijkheden voor verenigingen om zich te ontwikkelen op het continuüm van de open club - tenminste als het past bij hun DNA, ambities, mogelijkheden en context. Om te komen tot een selectie van *best practices* van de open club in Gelderland zijn verschillende partijen geraadpleegd: GSF, NOC*NSF, NISB, Sportbedrijf Arnhem en de provincie Gelderland. Al deze partijen hebben sportverenigingen en sportaanbieders genoemd die naar hun mening in meer of iets mindere mate aansluiten bij het gedachtegoed van de open club. Deze verenigingen hebben allemaal een plekje op het continuüm van de open club. Dit geeft een indicatie van de wijze waarop in Gelderland tegen de open club wordt aangekeken. De inventarisatie leverde de volgende lijst met verenigingen en organisaties op:

- TV Beekhuizen, Rheden, tennis (www.tvbeekhuizen.nl)
- DZC '68, Doetinchem, voetbal en zaalvoetbal (www.dzc68.nl)
- S.V. Wodanseck Wolfheze, Renkum, voetbal (www.wodanseck.net)
- Wijkclubs Arnhem, Arnhem, verschillende sporten (www.wijkclubsarnhem.nl)
- Budo Sport Arnhem, Arnhem, judo en verschillende andere sporten (www.budosportarnhem.nl)
- De Treffers, Groesbeek, voetbal (www.detreffers.nl)
- MHC Bommelerwaard, Bommelerwaard, (zaal)hockey (www.mhc-bommelerwaard.nl)
- FC Zutphen, Zutphen, voetbal (www.fczutphen.nl)
- JAGYBA Sport & Health, Rheden, fitness en groepslessen (www.jagyba.nl)
- SV Twello, Voorst, voetbal, gymnastiek, volleybal, dynamic tennis, basketbal, fitness (www.svtwello.nl)
- Beweegcentrum Formupgrade, Arnhem, medisch sporten (www.formupgrade.nl)
- Argo Atletiek, Doetinchem, atletiek, loopsport en sportief wandelen (www.argoatletiek.nl)
- DTS Ede, Ede, voetbal (www.dtsede.nl)
- Ekca korfbal, Arnhem, korfbal (www.ekca.nl)
- Recreatieve sportvereniging Vredenburg (RSVV), Arnhem, omnisport (www.rsvv.nl)
- Aikido Stichting, Arnhem, aikido (www.aikidostichtingarnhem.nl)
- Beca 2000, Arnhem, badminton (www.beca2000.nl)
- Nijmegen Atletiek, Nijmegen, atletiek (www.nijmegenatletiek.nl)
- AV'34, Apeldoorn, atletiek (www.av34.nl)
- Ciko '66, Arnhem, atletiek (www.ciko66.nl)
- Scholder an Scholder, Achterhoek, diverse sportverenigingen (www.scholderanscholder.nl)
- SaZa Topsportal, Doetinchem, zaalsporten & dansen (sazadoetinchem.nl)
- Sportpark Hartenstein, Renkum, meerdere verenigingen (omnisport, tennis, ijssport)

Betrokkenen hebben bovenstaande verenigingen en organisaties met name genoemd omdat ze een specifieke activiteit ondernemen die valt onder open-club-activiteiten. Als je op basis van deze lijst de open club voorzichtig mag typeren, dan betreft het veelal een grote vereniging (> 500 leden), relatief vaak voor een buitensport, met meestal de beschikking over een 'eigen' accommodatie en/of kantine.

In overleg met de provincie zijn uit bovenstaand overzicht vier best practises gekozen voor een nadere beschrijving in het volgende hoofdstuk.

4.4 Tot slot

Gelderland kent een relatief hoge sportdeelname. Gelderland is in sportdeelname en beleid te typeren als een *sport-minded* provincie met een mooi potentieel aan sportverenigingen. De uitdaging is om dit de komende jaren zo te houden.

Er zijn veel sportverenigingen in Gelderland, maar er is weinig bekend over hun mogelijkheden, stand van zaken, sterke kanten en aandachtspunten, en daarmee ook weinig over hun ontwikkelingsmogelijkheden richting een open club. Gebrek aan kennis, ervaring, menskracht en tijd zijn belangrijke belemmeringen om in te kunnen spelen op demografische en maatschappelijke ontwikkelingen en om strategisch beleid te ontwikkelen, plannen en vertalen naar uitvoering. Dit zal verenigingen ook belemmeren in hun ontwikkeling op het continuüm van de open club.

Er is weinig bekend over sportaccommodaties in relatie tot de open-club-ontwikkeling en informatie over sportaccommodaties beperkt zich vooralsnog tot de regio Rivierenland. De Sport Accommodatie

Monitor Rivierenland levert relevante informatie over de bezetting, capaciteit, ontwikkeling van sportaccommodaties en sportaanbieders. Dit is belangrijke informatie voor het maken van strategische keuzes en voor beleidsontwikkeling met betrekking tot (bovenlokale) sportaccommodaties in de regio en de mogelijkheden voor ontwikkelingen in de open-club-gedachte. Wel verdient het aanbeveling om dit aan te vullen met informatie over de mogelijkheden en ambities van sportverenigingen, vergelijkbaar met de landelijke cijfers uit de Verenigingsmonitor, om sportverenigingen gericht te kunnen stimuleren tot ontwikkeling van (een breder) sportaanbod in de beschikbare accommodaties in de eigen omgeving en in samenwerking met andere organisaties.

Gelderland kent een aardig bereik van buurtsportcoaches/combinatiefunctionarissen. In vijf gemeenten zijn nog geen functionarissen aanwezig. De aanwezigheid van buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen kan voor verenigingen een opstapje zijn naar een ontwikkeling in de open-club-gedachte.

De Sportimpuls-aanvragen sluiten goed aan bij het continuüm van de open club met maatschappelijke activiteiten. Er zijn veel aanvragen in het Gelderse die momenteel uitgewerkt worden. Met borging van deze projecten kan een mooie stap gezet worden naar een grotere maatschappelijke functie voor sportverenigingen. Verder zijn er in Gelderland nog de nodige projecten en interventies (zoals JOGG-aanpak, evenementen, sportstimulering voor senioren en jeugd met een beperking en de ontwikkeling van accommodaties en sportieve beweegruimte) die mogelijkheden bieden voor een ontwikkeling in het gedachtegoed van de open club. Verenigingen moeten deze mogelijkheden wel zien en herkennen als meerwaarde voor hun vereniging. Enige ondersteuning en stimulering van verenigingen is daarbij wenselijk, waarbij ook onderkend moet worden dat niet alle vereniging hun maatschappelijke rol willen of kunnen vergroten.

5. Best practices open club Gelderland

In overeenstemming met de provincie Gelderland is gekozen voor het uitwerken van vier goede voorbeelden van open clubs in Gelderland. Er is gekozen voor uiteenlopende takken van sport, met voorkeur voor de kernsporten in Gelderland. Er is gezocht naar verenigingen in verschillende stadia op het continuüm van open club en maatschappelijke functie. Het zijn verenigingen die op heel verschillende manieren maatschappelijke actief zijn en invulling geven aan de open club. Alle verenigingen starten vanuit hun eigen tak van sport en breiden deze sportactiviteiten uit naar andere (voor hen nieuwe) doelgroepen en/of breiden hun aanbod uit met een of meer andere sportactiviteiten of -faciliteiten, en ook niet-sportactiviteiten of -faciliteiten, maar er is altijd een verbinding met sport. De verenigingen zoeken daarbij samenwerking met, maar zeker ook (financiële) ondersteuning en inzet van andere organisaties. Het openstaan voor nieuwe initiatieven en het creëren van draagvlak zijn belangrijke ingrediënten om een open club te worden en te blijven.

5.1 TV Beekhuizen

Gemeente:	Velp	
Tak(ken) van sport:	Tennis	
Oprichtingsjaar:	1952	
Grootte:	1.200 leden	
Samenstelling ledenbestand:	1000 volwassenen, 200 jeugdleden	
Accommodatie:	Sportpark met clubhuis, 14 buitenbanen (10 gravel en 4 AA Tennisrood), 4 binnenbanen (tapijt), en een beachtennisveld.	
Doelstelling:	'Het is onze ambitie om mensen te verbinden door het bieden van optimale sportfaciliteiten en gezelligheid in een duurzame omgeving.'	
Website:	www.tvbeekhuizen.nl	

Op 9 december 1952 is Tennisvereniging Beekhuizen opgericht. Aanvankelijk deelde TV Beekhuizen het clubhuis met de hockeyclub, maar sinds 1974 beschikt de vereniging over een eigen clubhuis. Het park groeide: in 1985 werden er binnenbanen gebouwd en er werd baanverlichting aangelegd. Daarnaast werd een aantal gravelbanen omgebouwd naar *all-weather*-banen. Inmiddels is TV Beekhuizen uitgegroeid tot een vereniging met ruim 1.200 leden, zowel op recreatief als prestatief niveau. Er wordt bijna zeven dagen per week competitie gespeeld, zowel door de jongste jeugd als door het Hoofdklasse team. Daarnaast zijn er gedurende het jaar onderlinge wedstrijden, gezelligheidstoernooien en andere activiteiten, zoals een kamp voor de jeugd. De combinatie van een aantal actieve, maatschappelijk betrokken leden en de inspirerende omgeving van het tennispark, heeft ervoor gezorgd dat de vereniging verder is gaan kijken dan haar reguliere activiteiten. Vanuit de gedachte dat een vereniging is bedoeld om mensen te verenigen, zijn de initiatieven van TV Beekhuizen gericht op verbinding. Er zijn twee betaalde krachten in dienst bij TV Beekhuizen: een parkmanager en een *groundsman*/parkbeheerder. De parkbeheerder houdt zich bezig met het onderhoud en beheer van de accommodatie. De parkmanager is verantwoordelijk voor de ledenadministratie, de communicatie met leden en de bezetting van de accommodatie. Verder draait de vereniging op vrijwilligers.

Gebruik accommodatie

Tennis is de primaire sport van TV Beekhuizen, maar het park wordt ook opengesteld voor andere sporten. Het sportpark wordt verhuurd aan externen, zowel op incidentele als op structurele basis. Deze verhuur genereert inkomsten voor de vereniging en TV Beekhuizen hoopt op deze manier mensen met elkaar en met het tennispark te binden. De parkmanager van de vereniging coördineert de bezetting van het sportpark.

Diverse sportorganisaties maken gebruik van de ruimtes van TV Beekhuizen (voor Ki-training en Pilates) of gebruiken het park als vertrekpunt (de mountainbikeclub en hardloop-, nordic-walking- en wandelgroepen). De vereniging is bewust op zoek gegaan naar samenwerking met een buitenschoolse (sport)opvang. De tennisvereniging kan de kinderen de gewenste faciliteiten bieden en kennis laten maken met tennis en andere sporten, hetgeen goed past bij de doelstelling om meer mensen te stimuleren om te sporten. De sportopvang is tot stand gekomen in samenwerking met buitenschoolse opvang (BSO) FRIS. De sport BSO maakt gebruik van het clubhuis en de buitenfaciliteiten. De samenwerking bevalt goed; er komen steeds meer kinderen naar de BSO en de groepen maken veel gebruik van de buitenfaciliteiten. Het hoofddoel van de samenwerking is het gebruik van de accommodatie en niet per se eventuele doorstroom van de kinderen van de BSO naar de vereniging. De kinderen maken echter wel kennis met tennis en met de vereniging, dus de kans op doorstroom bestaat, en andersom kiezen sommige leden voor hun kinderen specifiek voor deze BSO. Om bij te dragen aan de continuïteit van de parkbezetting worden met externe gebruikers van het sportpark zo veel mogelijk afspraken voor de lange termijn gemaakt. TV Beekhuizen werkt met een meerjarenplan wat betreft onderhoud, zodat de faciliteiten ook op de lange termijn bruikbaar blijven. In de toekomst wil de vereniging met nog meer partijen gaan samenwerken om optimaal gebruik te maken van de accommodatie. De tennisclub is bijvoorbeeld in gesprek met een organisatie die sportieve evenementen organiseert op de Veluwe en ziet mogelijkheden voor een samenwerking met Natuurmonumenten.

Windmill Cup

TV Beekhuizen organiseert jaarlijks de Windmill Cup, een internationaal toernooi voor spelers tot 14 jaar uit zo'n 60 landen. Dit toernooi werd eerder in Leeuwarden georganiseerd, maar toen het daar niet meer mogelijk bleek, heeft de KNLTB TV Beekhuizen benaderd. De vereniging stelt dat er gedurende een week op hoog niveau tennis wordt gespeeld op het park, maar dat daarnaast de sfeer van alle andere georganiseerde activiteiten een erg belangrijk aspect vormt van het evenement. Het grootste deel van de jeugdspelers overnacht bij gastgezinnen. Dit scheelt in de kosten, maar heeft vooral als doel de spelers en de vrijwilligers een leuke week te bieden en de betrokkenheid tussen leden en internationale spelers en de club te vergroten. Van alle vrijwilligers wordt een Verklaring Omtrent Gedrag gevraagd. Gastgezinnen worden vooraf bezocht, krijgen uitleg over de gang van zaken en worden tijdens het toernooi begeleid. De reacties op dit principe, van zowel gastouders als van spelers en coaches, zijn heel positief.

Twee jaar geleden is TV Beekhuizen gaan onderzoeken hoe meer doelgroepen van het toernooi kunnen genieten. Er zijn toen afspraken gemaakt met verzorgingshuizen om ouderen bij het evenement te betrekken. Zij worden 's middags opgehaald met de SportPlusBus, worden ontvangen met koffie en krijgen een korte uitleg over het toernooi. Vervolgens kunnen ze naar de tenniswedstrijden kijken. Inmiddels is deze samenwerking een vast onderdeel geworden van de Windmill Cup. De vereniging geeft aan dat de Windmill Cup zich goed leent voor dit soort initiatieven. Het betrekken van andere partijen bij het evenement zorgt ervoor dat publiek niet alleen een leuke dag heeft, maar ook in contact komt

met de Windmill Cup en TV Beekhuizen. Dit leidt tot nieuwe contacten en nieuwe vrijwilligers. Het gaat daarbij om een relatief kleine inspanning met een groot effect.

Verder wordt er samengewerkt met de gemeente, de provincie en de KNLTB. Het gaat daarbij om financiële en praktische ondersteuning, zoals het ter beschikking stellen van dranghekken en vlaggenmasten, het inschakelen van de brandweer en de prijsuitreiking door de burgemeester van Rheden. Betrokkenheid van de gemeente, bijvoorbeeld door de komst van de burgemeester, kan bijdragen aan de publiciteit die het evenement krijgt. De organisatie van de Windmill Cup, die in de zomerperiode veel concurrentie heeft van andere grote evenementen zoals de Nijmeegse Vierdaagse, wordt, beschouwt dit als een waardevolle ondersteuning.

Elk jaar zijn er 150 tot 200 vrijwilligers bij de Windmill Cup betrokken. Dit betreft grotendeels leden van TV Beekhuizen, maar er zijn ook externe vrijwilligers. Het vinden van genoeg vrijwilligers voor de toernooiweek is geen probleem. Met het oog op continuïteit zou de vereniging de organisatie graag willen professionaliseren en verbreden, omdat deze nu afhankelijk is van een commissie bestaande uit een klein aantal personen. Dit blijkt echter lastig, omdat het organiseren van het evenement gedurende een langere periode veel tijd kost, wat veel vrijwilligers niet zien zitten. Bij de organisatie van het toernooi worden veel jonge mensen betrokken. Aan de begeleiding van deze vrijwilligers wordt veel aandacht besteed.

Sportdorp Velp

TV Beekhuizen heeft in het verleden meer activiteiten georganiseerd voor deelnemers van buiten de club. Het ging hierbij om naschools aanbod op scholen, projecten voor kinderen met een beperking en sportprogramma's voor ouderen in samenwerking met andere sportaanbieders. Naar aanleiding van deze projecten en vanuit de vraag om structureler aanbod te bieden, is Sportdorp Velp ontstaan. Het doel van deze interventie is om mensen uit Velp-Zuid die niet of weinig sporten bekend te maken met de mogelijkheden die er voor hen zijn. Het project is opgestart met behulp van een Sportimpuls subsidie. Het laagdrempelige sportaanbod vindt vooral plaats op locatie, in Velp-Zuid, om de drempel om te gaan sporten zo laag mogelijk te maken. Er zijn nu 50 kinderen die wekelijks deelnemen aan het naschoolse sportaanbod. Via de kinderen worden hun moeders erbij betrokken. Zij komen kijken en ook voor hen zijn er sportmogelijkheden. Daarna wil het Sportdorp ook de vaders gaan bereiken. Er worden zo veel mogelijk partijen uit de omgeving bij het initiatief betrokken: onderwijsinstellingen, sportaanbieders, een combinatiefunctionaris van de gemeente, organisaties voor buurt-, ouderen- en jongerenwerk en partijen uit de gezondheidszorg. Deze partijen dragen bij door hun eigen expertise in te zetten voor de ontwikkeling van het Sportdorp. TV Beekhuizen heeft een actieve rol gespeeld in het initiëren van Sportdorp Velp, door het aanvragen van de Sportimpuls-subsidie. Er is een lid van TV Beekhuizen actief in de stuurgroep en de financiën van het Sportdorp worden beheerd door de penningmeester van de club.

Om het aanbod na het aflopen van de subsidieperiode te kunnen continueren en verder te ontwikkelen, wordt er toegewerkt naar het aanleggen van een Krajicek Playground. De samenwerking met de Krajicek Foundation houdt in dat elk jaar jongeren uit de buurt een studiebeurs en ondersteuning krijgen, waarvoor ze als tegenprestatie 100 uur op de Playground actief zijn. Zij zullen lessen en trainingen geven voor verschillende doelgroepen, maar ook de agenda bijhouden, materialen beheren en de communicatie met de buurt verzorgen. De initiatiefnemers hopen het project draaiende te houden met ondersteuning van de Krajicek Foundation, de gemeente Playground onderhoudt, de combinatiefunctionaris die de jongeren zal aansturen bij hun werk en ondersteuning van andere partijen

die werkzaam zijn in de wijk. Daarnaast zal er een overkoepelend bestuur komen om de samenhang en de continuïteit te waarborgen.

Voor TV Beekhuizen levert het Sportdorp Velp intensieve contacten met andere partijen op, zoals andere sportaanbieders en de gezondheidszorg. Voor andere samenwerking weten deze partijen en TV Beekhuizen elkaar vervolgens goed te vinden en er kan gezamenlijk worden opgetrokken richting de gemeente. De tennisvereniging gaat er niet vanuit dat Sportdorp Velp leidt tot de komst van nieuwe leden. Wel merkt de club dat verschillende activiteiten aantrekkelijk zijn voor verschillende groepen leden. Initiatieven als Sportdorp Velp spreken een andere groep leden aan dan de groep die door reguliere activiteiten aangesproken wordt. Hierdoor voelen meer leden zich verbonden met de vereniging.

In januari 2015 werd vanuit Sportdorp Velp voor het eerst de Velpse Beursvloer georganiseerd. Dit, samen met Sport&Zaken opgestarte evenement, vond plaats bij de locatie van TV Beekhuizen. De beursvloer is bedoeld om verschillende partijen elkaar te laten ontmoeten en de kans te geven om deals te sluiten. Hierbij is geen geld betrokken; het gaat om de uitwisseling van producten en diensten. Bij de Beursvloer waren naast verschillende sportverenigingen en sportaanbieders uit de omgeving ook andere organisaties betrokken: de Gelderse Sport Federatie, de Windmill Cup, Sportbedrijf Rheden, Babolat (leverancier van sportartikelen), Innoforte (serviceorganisatie voor overwegend ouderen), Fysiotherapie ter Horst, de Speeltheek, de Rabobank en ABN AMRO en andere bedrijven. De ervaringen met de beursvloer zijn positief. Er zijn veel deals gesloten, mede dankzij de goede sfeer waarin partijen elkaar ontmoetten en elkaar iets gunden. Voor TV Beekhuizen biedt de beursvloer bovendien een kans om externe partijen te laten zien wat de vereniging doet, doordat zij naar het tennispark komen voor het evenement. De Velpse Beursvloer zal vaker georganiseerd worden; er is al een datum gepland voor volgend jaar. Vanuit andere kernen van de gemeente Rheden is de vraag gekomen of de organisatie wil meedenken om een vergelijkbare activiteit op te zetten op andere locaties.

Stichting Pink Ribbon

In 2014 werd TV Beekhuizen benaderd door Stichting Pink Ribbon, met de vraag of zij een activiteit wilden organiseren om geld in te zamelen voor deze stichting. De clubkampioenschappen zijn toen in het kader van Pink Ribbon georganiseerd, waarbij een veiling van producten en diensten van sponsors werd gehouden. De vereniging geeft aan dat dergelijke activiteiten - behalve de hoge opbrengst voor de liefdadigheidsstichting - als positief resultaat hebben dat ze bijdragen aan de verbinding tussen leden onderling en tussen de vereniging en overige bezoekers van het park.

Andere tennisvormen

Naast de reguliere tennistrainingen op verschillende niveaus, biedt TV Beekhuizen rolstoeltennis en G-tennis (voor mensen met een verstandelijke beperking) aan. De vereniging probeert verder te kijken dan een of twee seizoenen, mee te gaan met de tijd en te zoeken naar aanvullingen die iets toevoegen aan de vereniging. Vanuit die ambitie is er een beachtennisveld aangelegd en wordt er voor de toekomst gekeken naar andere tennisvormen. Een voorbeeld daarvan is Padel Tennis, een kruising tussen tennis en squash, gespeeld op een klein veld met een zachtere tennisbal. Zo'n idee roept vragen op in de tennisclub: passen sporten als deze wel bij ons en is het de investering waard? TV Beekhuizen bevindt zich wat dit betreft nog in de oriëntatiefase.

Duurzaamheid

Naar aanleiding van de Windmill Cup is TV Beekhuizen aan de slag gegaan met het verduurzamen van het tennispark en andere aanpassingen op het gebied van milieu en natuur. De Windmill Cup, met een toepasselijke naam en jonge, toekomstgerichte spelers, nodigde uit om hier aandacht aan te besteden. Tijdens het evenement wordt er rekening gehouden met duurzaamheid. Er wordt bijvoorbeeld zo min mogelijk papier gebruikt, de cateraar werkt zo veel mogelijk met lokale producten en het vervoer wordt zo veel mogelijk geclusterd. In 2011 heeft TV Beekhuizen de eerste LED verlichting aangelegd en sindsdien zijn er meer aanpassingen op het park gedaan. Het afval wordt gescheiden en met behulp van crowdfunding onder de leden is een systeem van zonnepanelen aangelegd. TV Beekhuizen heeft samen met de 'buren' Stichting Duurzaam Beekhuizen opgericht. In deze stichting zijn hockeyvereniging AHC, de gemeente Rheden, Vereniging Natuurmonumenten en de buurtbewoners vertegenwoordigd. Het doel is om gezamenlijk op te trekken in het zorgvuldig gebruiken van de locatie en het stimuleren en informeren van de achterban.

Ervaringen

Veel verenigingen hebben last van een terugloop van het ledenaantal of een tekort aan sponsors. TV Beekhuizen is van mening dat je je best moet doen voor ledenbehoud en werving van sponsors. Als vereniging kun je ervoor zorgen dat leden genoeg redenen hebben om lid te blijven, door naast tennis meer mogelijkheden aan te bieden en een prettige sfeer te creëren. De huidige werkwijze lijkt hieraan bij te dragen. Een grote sportclub als TV Beekhuizen zou volgens de club zelf niet kunnen bestaan zonder de huidige initiatieven. Er moet continu gezocht worden naar verbeteringen, verbindingen en mogelijkheden om te voldoen aan de verwachtingen van huidige leden en om nieuwe doelgroepen aan te spreken. Het zijn van een open club draagt op deze manier bij aan de continuïteit van de vereniging. Wat betreft de continuïteit van afzonderlijke projecten streeft TV Beekhuizen ernaar dat de projecten uiteindelijk ook door nieuwe vrijwilligers gedragen kunnen worden. Als een aantal organiserende leden wegvalt, zullen sommige initiatieven wellicht verdwijnen, maar vanwege de ervaring die andere vrijwilligers inmiddels hebben opgedaan, zullen andere zeker worden voortgezet. Het is wel steeds een uitdaging om voldoende en de juiste vrijwilligers te vinden.

Nieuwe initiatieven worden vaak opgestart door een klein aantal personen, het creëren van draagvlak binnen de rest van de vereniging kost soms moeite. Mensen kunnen sceptisch zijn. De ervaring binnen TV Beekhuizen is dat dit met name door onwetendheid komt. Als mensen in contact komen met de betreffende activiteit, raken ze enthousiast. Om draagvlak te creëren wordt aandacht besteed aan de communicatie van veranderingen en nieuwe initiatieven. De vereniging merkt dat een goede communicatie, in combinatie met geduld, ertoe leidt dat activiteiten een begrip worden binnen de club en draagvlak nauwelijks meer een probleem vormt.

De organisatie van de 'open' activiteiten van TV Beekhuizen wordt met name door de vereniging zelf uitgevoerd. Ondersteuning van externe partijen, zoals sponsors, is echter wel noodzakelijk. Het gaat hierbij met name om financiële ondersteuning, maar ook bij ondersteuning op het gebied van netwerken, contacten en kennis kunnen partijen als de gemeente, provincie en de KNLTB een rol spelen.

Tips van TV Beekhuizen

- Zoek elkaar op, contacteer zowel mensen uit je netwerk als daarbuiten. Tot je verrassing zul je merken dat er in meerdere organisaties vrijwilligers zijn die soortgelijke initiatieven willen opstarten. Kijk wat andere verenigingen al doen en ga met elkaar in gesprek om ideeën uit te wisselen.

- Bij veranderingen of nieuwe initiatieven zijn er altijd voor- en tegenstanders. Zorg dat je er goed over communiceert en realiseer je daarnaast dat veranderingen tijd nodig hebben.
- Denk ook buiten je normale kader, er kan heel veel.

5.2 Budo Sport Arnhem

Gemeente:	Arnhem	
Tak(ken) van sport:	Judo en breed sportaanbod van onder andere dans- en fitnessvormen	
Oprichtingsjaar:	1998	
Grootte:	986 vaste sporters	
Samenstelling ledenbestand:	493 jeugdleden, 266 volwassenen, 227 senioren	
Accommodatie:	Lessen op 15 locaties, waarvan één eigen hoofdlocatie	
Doelstelling:	'De sportbeoefening bevorderen door het creëren van mogelijkheden voor betaalbare sport.'	
Website:	www.budosportarnhem.nl	

Budo Sport Arnhem is van oorsprong een judoclub, maar heeft onder leiding van de huidige directeur in 1998 een doorstart gemaakt als stichting met een ideële doestelling. Gaandeweg werden er naast judo meer sportactiviteiten aangeboden en de organisatie groeide stapsgewijs. Nog steeds is judo de hoofdactiviteit, maar daarnaast biedt Budo Sport Arnhem inmiddels veel meer sportvormen aan: 50-pluslessen, fitnessvormen, workouts, pilates, yoga, Tai-Chi, dansvormen, weerbaarheidstrainingen en fietslessen, aan zo'n 900 vaste sporters. De stichting wil een laagdrempelige sportschool zijn waar iedereen zich thuis voelt en beschouwt zichzelf als een maatschappelijk verantwoorde club. Budo Sport Arnhem kijkt welke vraag er is vanuit de samenleving en speelt daarop in. Vanuit deze instelling zijn er verschillende initiatieven opgestart. Budo Sport Arnhem heeft een aantal vaste trainers en docenten in dienst. Daarnaast worden er zzp'ers ingehuurd en worden er lessen gegeven door vrijwilligers en stagiair(e)s.

Schoolprojecten

In 2005 is Budo Sport Arnhem begonnen met het judoproject JOS (Judo op School). Vanuit dit project worden judolessen verzorgd tijdens de gymlessen op Arnhemse basisscholen. De stichting werd vervolgens benaderd door Judo Bond Nederland en het project werd onderdeel van 'Meedoen Alle Jeugd door Sport': een programma van het ministerie van VWS, NISB, NSA, negen sportbonden, elf gemeenten en ruim 500 verenigingen. Het doel van het project is het stimuleren van sportdeelname bij leerlingen. Tussen de start van het project in 2005 tot augustus 2010 hebben er in totaal 3515 leerlingen aan deelgenomen. In 2006 won Judo op School de Alliantietrofee School en Sport, voor het beste samenwerkingsproject tussen onderwijs en sport in Gelderland en Overijssel. Oorspronkelijk zou het project in 2010 afgerond worden, maar wegens succes is het (in afgeslankte vorm) ook na die periode voortgezet. Sportimpuls heeft subsidie toegekend, zodat JOS meer scholen kan bereiken. Momenteel werkt de hoofdtrainer van Budo Sport Arnhem acht uur per week als combinatiefunctionaris voor de gemeente. Vanuit deze rol zet hij JOS-project voort. Budo Sport Arnhem heeft bij het opzetten van dit project veel baat gehad bij de ondersteuning van de Judo Bond Nederland. Het betrof ondersteuning bij

het opbouwen van een netwerk en het indienen van subsidieaanvragen, alsmede financiële en materiële ondersteuning.

Het bereik bij een Judo-op-School-project (alternatieve gymles) is veel groter dan bij naschoolse judolessen, terwijl de stichting er even veel inspanning voor levert. De stichting is daarom voorstander van de alternatieve gymles. Nadat een schoolproject is afgerond worden er in de wijk lessen opgestart, bij voorkeur op loopafstand voor de kinderen. Deze situatie zorgt voor veel doorstroom: ongeveer 10 procent van de bereikte leerlingen wordt lid van Budo Sport Arnhem. Met dank aan deze projecten is Budo Sport Arnhem gegroeid. De kinderen die doorstromen blijven vaak gedurende een lange periode lid.

Weerbaarheidstraining

Budo Sport Arnhem biedt 'Rots en water'-trainingen aan, zowel binnen het eigen aanbod als aan groepen in het basisonderwijs en de jeugdhulpverlening. Rots en Water is een weerbaarheidstraining die niet alleen de fysieke weerbaarheid van kinderen ontwikkelt, maar ook mentale en sociale vaardigheden. De vraag hiernaar blijkt groot te zijn. Er zijn twee wekelijkse groepen van gemiddeld twaalf deelnemers binnen Budo Sport Arnhem en twee dagen per week worden er trainingen gegeven aan basisschoollklassen. Hierbij gaat het gemiddeld om vier klassen gedurende tien weken, waardoor per jaar ongeveer 16 klassen bereikt worden. Deelnemers worden op de mogelijkheden van judo gewezen, wat voor enige doorstroom naar de club zorgt. De trainingen zijn echter ontstaan vanuit de interesse van de hoofdtrainer van de stichting, niet om leden te werven.

Fietslessen

In samenwerking met Wijkclub Arnhem-Midden en Wijkclub Klarendal-St. Marten organiseert Budo Sport Arnhem fietslessen. Deelnemers leren in deze cursus theorie over het verkeer en de praktijk van het fietsen. Vervolgens worden onder de sporters van Budo Sport Arnhem fietsmaatjes gezocht, die de cursisten helpen bij het opdoen van praktijkervaring. De fietslessen zijn opgestart naar aanleiding van het eerste JOS-project in de Arnhemse wijk Presikhaaf. Na afloop van de cursus stroomde geen enkele leerling door naar Budo Sport Arnhem, terwijl de kinderen wel enthousiast waren. Het bleek dat zij te ver weg woonden en de moeders hun kind niet konden brengen, omdat ze niet konden fietsen. Met ondersteuning van 'wijkgeld', een woningbouwvereniging en de gemeente Arnhem heeft Budo Sport Arnhem fietsen, een fietsenstalling en een opleiding voor docenten kunnen betalen. Vervolgens zijn de fietslessen opgestart, speciaal voor vrouwen. Inmiddels is de doelgroep uitgebreid en nemen ook mannen deel aan de cursussen. De cursussen hebben ertoe geleid dat vrouwen hun kinderen naar een sportlocatie kunnen brengen en zelf ook meer mogelijkheden hebben om te sporten. Daarnaast lijkt de cursus de baankans van deelnemers te vergroten, vanwege hun toegenomen mobiliteit. Het effect van de fietslessen blijkt groter te zijn dan verwacht.

Er bleek op meerdere locaties vraag te zijn voor fietslessen. Met behulp van een Sportimpuls-subsidie zijn nieuwe fietsen aangeschaft en konden de fietslessen in een tweede wijk starten. De lessen worden verzorgd door fietsdocenten van Budo Sport Arnhem. Zij worden geassisteerd door vrijwilligers van de club en stagiair(e)s van stageleerbedrijf Diagonaal. De docenten hebben een cursus gevolgd via de Fietsersbond. Naast de hoofdlocatie en de tweede locatie van Budo Sport Arnhem geven de wijk sportclubs op één locatie fietslessen. Als de Sportimpuls subsidie van de van de wijk sportclubs afloopt, neemt Budo Sport Arnhem deze cursussen over.

Andere doelgroepen

Budo Sport Arnhem probeert vooruit te denken bij het aanspreken van verschillende doelgroepen. Er wordt gekeken naar de samenleving en naar de toekomst: waar is vraag naar en welke doelgroepen passen bij de club? Zo is de stichting een aantal jaren geleden gestart met 50-plussportaanbod. Na een kleinschalig begin wordt er nu dagelijks sport voor senioren aangeboden in de daluren.

De stichting heeft een aantal jaar geïnvesteerd om meer allochtone vrouwen aan het sporten te krijgen. Het kostte moeite om het vertrouwen van de vrouwen te winnen en hun mannen bleken niet altijd voorstander te zijn van sport voor vrouwen. Daarom werd er samengewerkt met huisartsen en fysiotherapeuten uit de buurt. Zij schreven 'sport op recept' voor wanneer zij dit noodzakelijk achtten, bijvoorbeeld bij psychosomatische klachten. Vanwege het aanzien dat de dokter had, werd het sporten zo eerder geaccepteerd. Inmiddels speelt dit minder; over het algemeen hebben de vrouwen nu meer vrijheid. Toen het eenmaal lukte om het vertrouwen van de doelgroep te winnen, groeide de sportende groep allochtone vrouwen via mond-tot-mondreclame snel. Er worden aparte uren voor (autochtone en allochtone) vrouwen aangeboden en de feedback van de vrouwen is positief.

Met behulp van een subsidie van de Sportimpuls is Budo Sport Arnhem begonnen met Fysio-fitness. Deze activiteit is opgezet voor mensen die intensieve begeleiding nodig hebben bij het sporten. Deelnemers hebben bijvoorbeeld een herseninfarct gehad of kampen met ernstige obesitas. Momenteel zijn er ongeveer twintig deelnemers, verspreid over drie groepen. De subsidieperiode is inmiddels verlopen en er wordt gezocht naar nieuwe subsidiemogelijkheden, want er is meer vraag naar dergelijke groepen. In de tussentijd borgt de Gemeente Arnhem het project, omdat zij het belang ervan inziet. Sinds kort is er een nieuwe doelgroep die gebruikmaakt van de faciliteiten: mensen met zogenaamde 'etalagebenen'. Zij krijgen van hun arts het advies om te lopen en maken gebruik van de loopband van Budo Sport Arnhem.

Er worden toekomstplannen gemaakt voor het bereiken van nieuwe doelgroepen. Budo Sport is in gesprek met een woningbouwvereniging en een stageleerbedrijf. Deze samenwerking moet leiden tot een project voor mensen die na een herseninfarct uitbehandeld zijn. De deelnemers zullen sporten onder begeleiding van trainers van Budo Sport Arnhem en krijgen computerles en geheugentraining van stagiair(e)s. Daarnaast zijn er contacten gelegd met de Regionale Instelling voor Beschermd Wonen (RIBW), waar mensen een psychiatrische achtergrond of met ernstige psychosociale problemen worden begeleid bij het wonen, leven en werken. Budo Sport Arnhem wil deze mensen via sporten weer bij de maatschappij betrekken. Dit plan wordt nu uitgewerkt en er wordt gekeken naar subsidiemogelijkheden. Financiële ondersteuning is noodzakelijk om initiatieven als deze op te starten, voor de club zelf is dit niet haalbaar.

Gebruik accommodatie

Stichting Budo Sport Arnhem onderhoudt een samenwerking met Stichting Sankaku en Sportschool Milder. Deze clubs maken gebruik van de sportruimten van Budo Sport Arnhem voor aikido-, jiu-jitsu- en karatetrainingen. Er worden samen activiteiten georganiseerd, externe partijen worden onderling doorverwezen en het komt voor dat leden over en weer overstappen tussen de clubs.

Ervaringen

Stichting Budo Sport Arnhem ziet het als zeer waardevol dat mensen bij de club persoonlijk worden aangesproken en dat zij zich er thuis voelen. Mensen hebben de behoefte ergens bij te horen en gezien te worden en de stichting vindt het belangrijk om voor deze sfeer te zorgen. De mensen achter Budo

Sport stellen dat het je moet liggen, het runnen van een maatschappelijke vereniging, maar dat zij dit graag willen. Het kost veel tijd om een netwerk op te bouwen en activiteiten op te zetten, maar het levert op persoonlijk niveau veel voldoening op.

De organisatie van maatschappelijke initiatieven en het netwerken dat hierbij komt kijken, ligt met name in handen van de directeur. De docenten zijn verantwoordelijk voor hun eigen lessen. De stichting is tevreden over haar platte organisatiestructuur, waardoor de lijntjes kort zijn en er snel gehandeld kan worden. Dit is echter tegelijkertijd een zwak punt van Budo Sport Arnhem, omdat alles op organisatorisch gebied afhangt van een klein aantal personen. Er wordt gewerkt aan uitbreiding van deze groep, om de continuïteit en kwaliteit van de club te waarborgen. De continuïteit wordt eveneens bevorderd door het opleiden van stagiair(e)s, waarvan een deel doorstroomt naar een docentenfunctie. Hierdoor wordt er steeds meer in dezelfde stijl lesgegeven, wat voor duidelijkheid voor de leden zorgt.

Tips van Budo Sport Arnhem

- Sta open voor mogelijkheden, wees niet te bang voor consequenties en knelpunten zoals kadertekort.
- Denk buiten je eigen kader. Houd niet te veel vast aan oude clubstructuren, zorg voor korte lijntjes binnen de club en bied ruimte aan nieuwe initiatieven.
- Denk groot. Er kan een keer iets misgaan, maar dan heb je het in ieder geval geprobeerd.
- Zorg voor een goed netwerk.

5.3 DZC '68

Gemeente:	Doetinchem	
Tak(ken) van sport:	Voetbal en zaalvoetbal	
Oprichtingsjaar:	1968	
Grootte:	1.450 leden	
Samenstelling ledenbestand:	850 jeugdleden, 600 volwassenen	
Accommodatie:	Sportpark met clubhuis, 15 kleedkamers, 5 wedstrijdvelden (waarvan 1 kunstgrasveld) en 3 trainingsvelden (waarvan 1 kunstgrasveld).	
Doelstelling:	'Ervoor zorgen dat iedereen, van jong tot oud, met veel plezier en op sportieve wijze de voetbalsport in al haar diversiteit kan beleven.'	
Website:	www.dzc68.nl	

DZC'68 (Doetinchemse Zaterdag Club) is opgericht in 1968. De vereniging is een specifieke zaterdagvoetbalclub met ongeveer 1.450 leden. Binnen de club zijn er recreatieve en prestatieteams van heren, dames, veteranen, junioren, pupillen, een H-team (voor kinderen met autisme) en zaalvoetbalteams. Het eerste elftal komt uit in de tweede klasse van het zaterdagvoetbal en A1, B1 en C1 spelen op landelijk niveau. Er zijn drie managers parttime in dienst bij DZC'68: een manager prestatiesport, een manager accommodatie en een manager breedtesport. Naast deze managers en enkele betaalde trainers draait de vereniging op vrijwilligers. De manager breedtesport is in 2011 aangesteld om op structurele basis de vrijwilligers aan te sturen en te ondersteunen, het voetbalaanbod te verbreden en het accommodatiegebruik overdag te bevorderen. De initiatieven buiten het reguliere

aanbod van DZC'68 worden vaak opgestart en georganiseerd door deze manager en uitgevoerd door vrijwilligers.

Gebruik accommodatie

Een groot deel van de samenwerkingen met externen is ontstaan uit de vraag hoe de accommodatie beter bezet kan worden, omdat alleen in de avonden en het weekend op het sportpark gevoetbald wordt. Voor de vereniging is het belangrijk dat bij gebruik van het sportpark een verbinding met sport wordt gelegd. De eerste invulling hiervan werd gevonden bij de buitenschoolse sportopvang Toppie Doetinchem. De BSO maakt inmiddels vier middagen per week gebruik van de accommodatie van DZC'68. Als kinderen via de BSO lid worden van de voetbalclub heeft dit effect op de huur die de BSO betaalt, maar het primaire doel van de samenwerking is het gebruik van de accommodatie. Op dit moment biedt de vereniging slechts de faciliteiten voor de BSO, maar voor volgend seizoen zijn er plannen voor een structureel sportaanbod waarbij BSO-kinderen samen met leden sporten. Er wordt nu gekeken naar de haalbaarheid hiervan. Een deel van de week huurt een fysiotherapeut een ruimte van DZC'68. Naast haar normale consulten biedt zij één avond per week een spreekuur aan voor leden en zij stuurt de medische commissie van de vereniging aan.

Naar aanleiding van de groei van de vereniging en veroudering van de accommodatie, worden er sinds eind 2010 nieuwbouwplannen gemaakt. Vanuit de Gelderse Sport Federatie geeft een medewerker binnen de vereniging leiding aan het project. De gemeente biedt financiële ondersteuning voor een deel van de nieuwbouw en eind 2015 moeten de plannen uitgevoerd worden. Er wordt toegewerkt naar een multifunctionele accommodatie die aan de behoeften van alle leden voldoet, maar ook inzetbaar en aantrekkelijk is voor maatschappelijke activiteiten en andere partijen. Er worden plannen gemaakt voor de vestiging van een sportschool in de accommodatie, maar het is nog onduidelijk of deze sportschool in beheer komt van DZC'68 of van een exploitant. Het doel van de aanleg van een sportschool is meer ouders aan het sporten te krijgen tijdens de training van hun kinderen. Er wordt in de nieuwbouwplannen rekening gehouden met toegankelijkheid voor mindervaliden.

Commissie Prettig Sportklimaat

Bij het opstellen van het nieuwe beleidsplan in 2011 werd duidelijk dat 'plezier' veruit de belangrijkste kernwaarde binnen DZC'68 is. Naar aanleiding hiervan is de vereniging gaan kijken naar de wijze van coachen, waarin volgens DZC'68 winst te halen viel. Zij hoopten door het plezier centraal te stellen ook meer leden in de juniorenleeftijd vast te houden. In diezelfde periode werden er vanuit Stichting Positief Coachen theatervoorstellingen georganiseerd over 'Positief Coachen'. Dit is een maatschappelijk project om te werken aan een positievere cultuur in de sport. In samenwerking met het Graafschap College werd besloten een voorstelling te organiseren in Doetinchem. De beschikbare plaatsen werden verdeeld over trainers, leiders en ouders van DZC'68 en leerlingen Sport en Bewegen van het Graafschap College. Naar aanleiding van de voorstelling is er een werkgroep Positief Coachen opgezet om het onderwerp binnen de vereniging meer bekendheid te geven. Deze werkgroep, inmiddels omgedoopt tot Commissie Prettig Sportklimaat, richt zich op een plezierig, veilig en verbindend sportklimaat. De commissie bestaat uit ouders, een scheidsrechter en een oud-lid. De commissieleden organiseren cursussen voor trainers, zijn actief aanwezig op wedstrijddagen en verspreiden via de website en het clubblad informatie over positief coachen. Een van de beleidsdoelstellingen voor 2016 is dat iedereen op een positief coachende manier bijdraagt aan de vereniging. In de beginfase was er enige weerstand, met name vanuit de prestatiesport. Langzaam ontstaat er steeds meer draagvlak en worden de principes van het positief coachen door meer vrijwilligers en ouders toegepast. Ook wordt er intern nu meer oplossingsgericht overlegd. Het is lastig vast te stellen of er een direct verband is

tussen het positief coachen en het behoud van leden, maar de vereniging constateert minder uitval in de B- en C-teams. De Commissie Prettig Sportklimaat richt zich de komende tijd op het invoeren van een Verklaring Omtrent Gedrag voor vrijwilligers en het instellen van een vertrouwenspersoon.

Jongsterraad en Jongsterdagen

Sinds september 2014 is de zogenaamde Jongsterraad actief bij DZC'68. De Jongsterraad is ontstaan in samenwerking met twee oud-leden, met het idee om jeugdleden van 8 tot 14 jaar te motiveren om een rol binnen de vereniging te vervullen. De groep bestaat uit twaalf jeugdleden die regelmatig bij elkaar komen om ideeën uit te wisselen over actuele thema's binnen de vereniging. De bijeenkomsten worden begeleid door een volwassene, op dit moment de opa van een van de jeugdleden. De bijeenkomsten hebben dit jaar geleid tot uitbreiding van de nieuwbouwplannen met een pannaveld. DZC'68 hoopt door de aanleg van dit veld de betrokkenheid bij het eerste elftal te vergroten, doordat kinderen zich tijdens de wedstrijd kunnen vermaken op het pannaveld, terwijl de ouders voetbal kijken. In samenwerking met de Commissie Prettig Sportklimaat houdt de Jongsterraad zich bezig met het nomineren en uitkiezen van de 'Uitbinker van de maand', een beloning voor gedrag dat in positieve zin opvalt.

Jaarlijks worden in de meivakantie de Jongsterdagen georganiseerd. Gedurende twee dagen worden er allerlei voetbalactiviteiten georganiseerd, waarmee in totaal zo'n 160 kinderen worden bereikt. Dit project, dat voorheen de Voetbalmeerdaagse werd genoemd, wordt georganiseerd voor leden, vriendjes en vriendinnetjes van leden en voetballers van andere clubs. Ongeveer 10 procent van de deelnemers komt van buiten de vereniging. Er is geen zicht op eventuele doorstroom naar de vereniging.

Scheidsrechtersopleiding

Om het tekort aan scheidsrechters op te lossen en jeugdleden meer te betrekken bij de club heeft DZC'68 in 2009 een scheidsrechtersopleiding opgestart. Hierbij worden alle eerstejaars C-junioren intern opgeleid tot scheidsrechter. Het project is opgestart met behulp van de KNVB en er wordt samengewerkt met andere verenigingen (VIOD, Groessen en Concordia). Er is hierdoor geen scheidsrechterstekort meer bij de jeugdwedstrijden en een klein deel van de leden is meer betrokken geraakt bij de vereniging. Het aantal incidenten is teruggelopen, omdat spelers zich bewuster zijn van de regels. Ze gaan zich als voetballer beter gedragen, omdat ze zich kunnen verplaatsen in de scheidsrechter. In eerste instantie was er weerstand van trainers die de voordelen niet vonden opwegen tegen het nadeel van onervaren scheidsrechters. Inmiddels is de opleiding een vaste activiteit geworden binnen de club en wordt er elk jaar of om het jaar een vervolgopleiding gegeven. Hier nemen naast enkele volwassenen met name jeugdleden aan deel. Sommige van de opgeleide scheidsrechters stromen door naar de KNVB. Om de continuïteit van het project te waarborgen zijn meerdere scheidsrechters actief in de scheidsrechterscommissie, zodat de organisatie niet afhankelijk is van één persoon.

Het Sportieve Werken

In 2012 startten het Nederlands Instituut voor Sport & Beweging en NOC*NSF een pilot onder de noemer het Sportieve Werken. Met acht andere sportverenigingen werkte DZC'68 aan deze pilot mee. Er is geprobeerd om één dag per week flexibele werkplekken aan te bieden voor zzp'ers, flexwerkers en thuiswerkers. Hierbij werden kantoorfaciliteiten geboden, zoals vergaderruimtes, draadloos internet en printers, aangevuld met faciliteiten als fysiotherapie en buitenschoolse opvang. Gedurende de dag zou er een uur onder begeleiding gesport worden. Er bleek belangstelling te zijn en het project zou met ongeveer vijf flexwerkers worden opgestart. Het initiatief is echter niet van de grond gekomen. DZC'68 geeft aan dat het draadloos internet niet geschikt bleek voor gebruik door meerdere personen tegelijkertijd, terwijl dit een essentiële randvoorwaarde was. In de nieuwbouwplannen wordt hier

rekening mee gehouden en wanneer deze zijn gerealiseerd, wil de vereniging het project een nieuwe kans geven. De doelgroep van flexwerkers is voor de vereniging interessant omdat ze de accommodatie overdag gebruiken en er met het sportuurtje wederom een verbinding met sport wordt gelegd. Daarnaast levert het aanbieden van flexplekken inkomsten op en vergroot het de mogelijkheden voor sponsoring, doordat de werkplekken ook aangeboden kunnen worden aan sponsors. Op dit moment wordt er wel intern gebruikgemaakt van de mogelijkheden tot flexwerken, bijvoorbeeld door managers en stagiair(e)s.

Dutch Career Cup

DZC'68 is een van de voetbalverenigingen die deelneemt aan de Dutch Career Cup. Dat is een landelijk voetbalprogramma dat bijdraagt aan de re-integratie van werkzoekenden met een Wajong-uitkering. Het project, waarvoor de vereniging werd benaderd door USG Restart, is een initiatief van het UWV, USG Restart en stichting Life Goals. Deelnemers trainen gedurende een half jaar twee keer per week bij de club en nemen deel aan toernooidagen. DZC'68 faciliteert de voetbaltraining, de accommodatie, de kleding en het vervoer naar wedstrijden. Buiten de club worden de deelnemers door USG Restart op sportief en maatschappelijk gebied begeleid. De eerste groep is dit jaar met zes deelnemers gestart. DZC'68 heeft plannen om de deelnemers in de toekomst in contact te brengen met de sponsors, om ze op die manier mogelijk aan werk te helpen. Voor DZC'68 draagt dit project bij aan het optimaal gebruiken van de accommodatie en past het binnen de doelstelling om meer mensen aan het bewegen te krijgen.

Samen Doet inchem

In samenwerking met Graafschap Re-integratie organiseerde DZC'68 een dagbestedingsproject voor asielzoekers en vluchtelingen in de regio: 'Verbinden door koken is je goal'. Gedurende tien weken kookten, lunchten en sportten de deelnemers een dag in de week met elkaar. Ook deze samenwerking is ontstaan vanuit de vraag hoe de accommodatie meer gebruikt kon worden, waarbij gezocht werd naar een samenwerking met zorg en dagbesteding. Na een bijeenkomst met de gemeente Doetinchem, sportverenigingen en zorgpartijen werd er contact gelegd met een afdeling van het Graafschap College en ontstond dit project. Na afronding van het project is het, op verzoek van de gemeente, uitgebreid tot het project Samen Doet inchem. Dit is een samenwerking van DZC'68, Graafschap Re-integratie en ZoZijn, met de gemeente als formele opdrachtgever. Vluchtelingen en cliënten van ZoZijn (ouderen en mensen met een beperking uit een woongroep) doen vanuit dit project twee keer per week activiteiten met elkaar. Ze koken, lunchen, krijgen taallessen en 'burgerschap' en sporten samen. Inmiddels zijn 40 vluchtelingen en 10 deelnemers uit de zorg hierbij betrokken. De deelnemers worden begeleid door vrijwilligers van DZC'68, een begeleider van de woongroep, vrijwilligers en een stagiair(e) vanuit het Graafschap College. De projectleiding wordt ingevuld door de manager breedtesport van DZC'68 en een professional van het Graafschap College.

De club ziet Samen Doet inchem als een zeer waardevol project, vanwege de betekenis ervan voor de deelnemers. Zij vinden bijvoorbeeld een klein baantje, hun kinderen worden lid van de vereniging of ze gaan als vrijwilliger aan de slag bij DZC'68 of daarbuiten. Het plan is om dit project in de toekomst uit te breiden naar meer doelgroepen, bijvoorbeeld ouderen uit de wijk, probleemjongeren en langdurig werklozen. Wat betreft de structurele financiering van dit project is DZC'68 nog zoekende. Er zijn subsidies mogelijk, maar voor de continuïteit van een project zou de vereniging bij voorkeur een 'verdienmodel' bedenken waarmee het project zichzelf in stand kan houden.

Algemene ervaringen

DZC'68 merkt dat de visie en activiteiten worden gewaardeerd door leden, sponsors en (mogelijke) maatschappelijke partners. De afgelopen jaren is het aantal leden flink gegroeid, terwijl er nauwelijks aan ledenwerving wordt gedaan. Sponsors, vrijwilligers en maatschappelijke partners willen zich vanwege de visie en het functioneren van DZC'68 aan de club binden. Andere partijen weten de vereniging te vinden, waardoor er weer nieuwe projecten ontstaan, zoals het geval was bij de Dutch Career Cup.

De club geeft een aantal knelpunten aan. Er is regelmatig een tekort aan vrijwilligers, met name voor het opzetten van projecten. Deze taken worden nu met name uitgevoerd door de managers en stagiair(e)s. Bij incidentele projecten, zoals een sportdag voor basisschoolleerlingen, wordt soms samengewerkt met buurtsportcoaches en Sportservice Doetinchem. Aan structurele projecten kunnen de buurtsportcoaches zich echter niet binden. Doordat er met vrijwilligers wordt gewerkt, komen initiatieven soms langzamer op gang dan gewenst. Wanneer duidelijk is wat er van ze verwacht wordt, op specifieke en vaststaande momenten, is het vinden van vrijwilligers minder een probleem. Verder blijkt het soms lastig om de gewenste doelgroep te bereiken. DZC'68 merkte dat specifiek toen de club met zeven andere sportverenigingen een sportcarrousel wilden opstarten voor 45-plussers. De vereniging geeft aan dat lokale partners, zoals de gemeente, buurtsportcoaches en het sportservicepunt, wellicht een rol kunnen spelen bij het bereiken van de gewenste doelgroep. De eerste stappen hiervoor zijn al gezet in de vorm van sportmarkten en een online overzicht van het sportaanbod. DZC'68 denkt dat buurtsportcoaches hierin misschien kunnen helpen, omdat zij vanuit hun rol in de buurt de doelgroep wellicht beter kunnen bereiken. Daarnaast kan het zo zijn dat de oudere doelgroep zichzelf niet (meer) bij een voetbalclub vindt passen. Omdat dit lastig te veranderen lijkt, richt DZC'68 zich nu op eigen leden binnen deze leeftijdsgroep en op leeftijdsgenoten uit de directe omgeving van deze leden. Voor de sportcarrousel voor 45-plussers heeft DZC'68 een subsidieaanvraag bij de Sportimpuls gedaan, maar deze is niet toegekend. De vereniging geeft aan dat de aanvraag veel tijd heeft gekost en dat ze dit daarom niet nog eens wil proberen.

Tips van DZC'68

- Begin klein, bijvoorbeeld met een samenwerking waarbij je in eerste instantie alleen de accommodatie faciliteert.
- Laat iedereen weten wat je wilt, gebruik het netwerk van leden en andere bekenden.
- Creëer voldoende draagvlak onder de leden. Leg goed uit wat je gaat doen en waarom; de kans bestaat dat leden bang zijn dat het ten koste gaat van het normale aanbod.
- Zorg dat de randvoorwaarden in orde zijn voor je een activiteit begint, in het geval van DZC'68 bijvoorbeeld: regel een goed werkende draadloze internetverbinding voor je flexwerkplekken aanbiedt.

5.4 Nijmegen Atletiek

Gemeente:	Nijmegen	
Tak(ken) van sport:	Atletiek, sportief wandelen, nordic walking	
Oprichtingsjaar:	1978	
Grootte:	1.200 leden	
Samenstelling ledenbestand:	900 volwassenen, 300 jeugdleden	
Accommodatie:	Kunststof atletiekbaan met zit- en staantribune, clubhuis en fitnessruimte. Daarnaast trainingen in de omgeving van de atletiekbaan.	
Doelstelling:	'Het gemeenschappelijke doel van onze organisatie is eenieder de mogelijkheid te geven de atletieksport te beoefenen op zijn/haar eigen niveau ongeacht talent, leeftijd of beperking'	
Website:	www.nijmegenatletiek.nl	

Nijmegen Atletiek is opgericht in 1978, als Atletiek Vereniging Nijmegen (AV Nijmegen). De vereniging is ontstaan uit Quick Nijmegen en Union Numaga Combinatie. In het beleid van AV Nijmegen lag de nadruk op de topsport. Er werd een recreatieafdeling opgestart, maar begin jaren negentig bleken de verwachtingen niet vervuld te worden. De trimafdeling bestond voornamelijk uit oud-atleten en de aanwas van buiten was minimaal. Daarom werd besloten deze afdeling te verzelfstandigen en daartoe werd Stichting Pro-Athletics opgericht. Deze stichting richtte zich op recreatieve sporters en het ledenaantal liep op. Zowel AV Nijmegen als Stichting Pro-Athletics ontwikkelden zich verder en in 2004 werd besloten beide clubs weer samen te voegen. De vereniging werd omgedoopt tot Nijmegen Atletiek en heeft inmiddels een dagelijks aanbod van atletiek-, hardloop- en wandeltrainingen voor zowel jeugdleden als volwassenen, op prestatie- en recreatieniveau. De vereniging is gaan onderzoeken of zij een rol kan vervullen bij actuele, maatschappelijke vraagstellingen binnen de gemeente. Op basis van deze ambitie zijn nieuwe activiteiten ontwikkeld, naast het reguliere aanbod. Bij Nijmegen Atletiek is één medewerker parttime in dienst als verenigingsmanager, verder draait de vereniging op vrijwilligers.

Gebruik accommodatie

Op de accommodatie Nijmegen Atletiek actief is, sporten meerdere partijen: Hardloopvereniging Cifla, Studenten Atletiekvereniging 't Haasje, Atletiekvereniging de Atleet, atleten-begeleidingsbureau Global Sports Communication en verschillende personal trainers en hardloopgroepen. Er is een samenwerking met sportmassieurs en een diëtiste, waar leden van de genoemde verenigingen laagdrempelig gebruik van kunnen maken. Een podoloog en een praktijk voor sportfysiotherapie huren een deel van de ruimte en bieden hun diensten aan, met name aan leden van de verenigingen. Nijmegen Atletiek wil met behulp van deze samenwerkingen een klimaat creëren dat aansluit bij het bedrijven van (top)sport.

Hardloopp programma's

Nijmegen Atletiek organiseert een trainingsprogramma voor startende hardlopers. Hierbij wordt gedurende zes weken begonnen met het landelijke programma Start to Run van de Atletiekunie, gevolgd door een verder opbouwend programma van negen weken. Het doel van het programma is mensen op een verantwoorde manier te laten starten met hardlopen. Het programma bestaat uit een combinatie van trainingen en voorlichting, waarvoor wordt samengewerkt met een fysiotherapeut. Het gehele traject wordt georganiseerd door Nijmegen Atletiek en de hardlooptrainingen worden gegeven door trainers van de vereniging. Jaarlijks zijn er tussen de 100 en 200 nieuwe deelnemers, waarbij het

uitvalpercentage laag is. De vereniging heeft het idee dat veel mensen na afloop van het traject blijven hardlopen, waarvan een deel doorstroomt naar de vereniging. Het aanbod van de startersgroepen is op deze manier een van de middelen om leden te werven op het gebied van recreatief hardlopen.

Voor meer ervaren lopers organiseert Nijmegen Atletiek Run to the Start. In dit samenwerkingsproject van de Atletiekunie en lokale verenigingen krijgen lopers een training van twaalf weken om zich voor te bereiden op een specifiek loopevenement. Het gaat hierbij om de Marikenloop en de Zevenheuvelenloop, vanaf 2016 waarschijnlijk aangevuld met de Stevensloop. De vereniging schat in dat er jaarlijks zo'n 60 deelnemers bereikt worden. Dit zijn grotendeels hardlopers van buiten de vereniging die een stap verder willen in het hardlopen. Als voorbereiding op de ABN AMRO Marathon Rotterdam organiseert Nijmegen Atletiek in samenwerking met LIKE TO RUN vier trainingslopen, onder de naam Road to Rotterdam. Deze projecten creëren weinig doorstroom naar de vereniging, omdat deelnemers vaak al zelfstandig lopen of bij een loopgroep zijn aangesloten.

Wedstrijden

In samenwerking met Cifla en 't Haasje organiseert Nijmegen Atletiek jaarlijks een internationale baanwedstrijd, de Nijmegen Global Athletics. Sinds een aantal jaar zijn er maatschappelijke doelen aan de wedstrijd gekoppeld: Nijmegen Atletiek probeert een evenement te creëren met een grote breedte, waar iedereen kan sporten. Hiervoor is gekeken naar de behoefte vanuit de gemeente Nijmegen en de provincie Gelderland, welke met name op het gebied van de breedtesport bleek te liggen. De gemeente en de provincie bieden financiële ondersteuning voor het evenement. Er wordt een jeugdwedstrijd georganiseerd voor scholen en er vindt een *special run* plaats voor mensen met een verstandelijke beperking. Sinds 2014 wordt ook de bevrijdingsloop georganiseerd als onderdeel van Nijmegen Global Athletics. Hieraan doen deelnemers van verschillende verenigingen mee, waaronder mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking.

In 2016 worden de Special Olympics georganiseerd in Nijmegen, Groesbeek en Wijchen. Voor dit evenement, gericht op sporters met een verstandelijke beperking, neemt Nijmegen Atletiek de organisatie van het atletiekgedeelte op zich. De verwachting is dat 400 tot 500 atleten zullen deelnemen. In 2015 worden de Regionale Spelen, een kleinschaliger evenement voor deelnemers met een verstandelijke beperking, door Nijmegen Atletiek georganiseerd. Dit sluit mooi op elkaar aan; de Regionale Spelen kunnen voor de vereniging dienen als voorbereiding op de Special Olympics. Vanuit Nijmegen Atletiek wordt aangegeven dat evenementen als deze geen aantoonbaar effect hebben op (de groei van) de vereniging. Het plezier dat de activiteiten opleveren voor de deelnemers en de persoonlijke prestaties die zij neerzetten, worden echter als zeer waardevol gezien. De bijdrage aan het imago van Nijmegen Atletiek wordt niet concreet gemeten.

Time2Move

In samenwerking met stichting het Inter-lokaal en Vrijwilligerscentrale Nijmegen heeft Nijmegen Atletiek het project Time2Move opgestart. Dit project is ontstaan naar aanleiding van een oriëntatie op het combineren van welzijn en sport. Het project richt zich op nieuwkomers en hun kinderen. Het doel is de emancipatie en integratie van de doelgroep te bevorderen en de band tussen deelnemende vaders en hun kinderen te versterken. De deelnemers doen mee aan sporttrainingen en de Vrijwilligerscentrale regelt vrijwilligerswerk voor de deelnemende vaders. Deze samenwerking biedt de mogelijkheid om deelnemers niet alleen sportief te activeren, maar ook te activeren op maatschappelijk gebied. Het project gaat uit van sport als middel om andere doelen te bereiken. Deze gedachte sluit aan bij een programma van het Oranje Fonds, Kracht van Sport. Het Oranje Fonds biedt financiële ondersteuning

voor Time2Move. Vrijwilligers van Nijmegen Atletiek houden zich bezig met het geven van de atletiek- en hardlooptrainingen. Andere onderdelen van het project, zoals de werving en het vinden van vrijwilligerswerk voor de deelnemers, worden uitgevoerd door de andere betrokken partijen.

Time2Move is opgestart met een groep Somalische mannen, omdat deze groep bij stichting het Inter-lokaal al in beeld was via een eerder project. Ondanks dat de doelgroep en de problematiek bekend waren, liep het samenwerkingsverband tegen een aantal praktische problemen aan. Het bleek lastig om deelnemers te werven en de doelgroep 'vader en kind' bleek niet haalbaar, omdat één vader meerdere kinderen meebracht. Er waren problemen met het vervoeren van deelnemers naar de atletiekaccommodatie. Dit is deels opgelost door centraal een carpool-systeem te organiseren. Voor de volgende groep wordt er gekeken naar mogelijkheden voor een pendeldienst.

De ervaring met dit project is dat deelnemende kinderen en moeders erg enthousiast zijn, maar dat het lastig is om een vaste groep vaders te behouden. Zij hebben andere verantwoordelijkheden en vinden bijvoorbeeld werk of moeten (tijdelijk) terug naar Somalië en vallen hierdoor uit. Voor de tweede groep die van start is gegaan is een bredere doelgroep geworven. Er wordt nu gekeken naar eventuele verschillen in motivatie, mentaliteit en problematiek. Nijmegen Atletiek geeft aan dat het mooi zou zijn als Time2Move een structureel project wordt, maar dat dit niet als reëel wordt gezien vanwege de hoge kosten (kleding, inzet betaalde medewerkers, lidmaatschap). In principe is het een tweejarig project, maar de vereniging hoopt dat er voor een voortzetting wellicht middelen beschikbaar zijn vanuit de gemeente. De vereniging heeft hiertoe nog geen initiatief genomen.

Atletiek in de wijk

Nijmegen Atletiek is bezig met het ontwikkelen van een project voor atletiekaanbod in Nijmeegse wijken. Het doel hiervan is het activeren van kinderen om te gaan sporten. Door sport in de wijk aan te bieden, hopen ze de drempel hiervoor te verlagen. Organisatorisch is het aanbieden van atletiek in de wijk complex, vanwege de hulpmiddelen die voor de verschillende atletiekonderdelen nodig zijn. Op dit moment kijkt de vereniging wat er nodig is om het project te starten, wat de kosten hiervoor zijn en hoe deze gefinancierd kunnen worden. Hierbij kijken ze ook naar mogelijke combinaties met andere projecten, zoals een statistisch project, waardoor er mogelijkheden zijn voor een onderzoeksbeurs. Het project bevindt zich nog in de beginfase. Er zijn nog geen concrete samenwerkingen, maar waarschijnlijk zal een samenwerking met scholen onderdeel van het project worden. Nijmegen Atletiek ziet de mogelijkheden van atletiek positief in, omdat de verschillende onderdelen van de sport aan verschillende kinderen iets kunnen bieden. Het doel van het project is het activeren van de kinderen om te gaan bewegen, onafhankelijk van waar dit gebeurt. Het gaat dus niet om het werven van leden; de vereniging heeft op dit moment voldoende jeugdleden.

Andere doelgroepen

Nijmegen Atletiek houdt ontwikkelingen op het gebied van lopen en bewegen in de gaten en creëert op basis hiervan nieuw aanbod als daar behoefte aan blijkt te zijn. Hierdoor zijn er trainingen sportief wandelen en nordic walking opgestart. Er is een aangepaste wandeltraining voor mensen met een chronische aandoening. Dit aanbod past goed in het verlengde van de vereniging. Het spreekt nieuwe doelgroepen aan en is interessant voor huidige sporters die herstellen van een blessure. In samenwerking met de Sint Maartenskliniek en Werkenrode School, een school voor voortgezet speciaal onderwijs, worden er trainingen *handbiken* aangeboden. Handbiken is ontwikkeld om de mobiliteit van mensen in een rolstoel en mensen met motorische beperkingen te vergroten en wordt bij Nijmegen Atletiek als sport beoefend. De vereniging biedt daarnaast trainingen aan voor jeugd van 8 tot 19 jaar

met een verstandelijke beperking. Een vrijwilliger van Nijmegen Atletiek, die verbonden is aan de Sint Maartenskliniek, houdt zich bezig met het ontwikkelen van dit aanbod. Het bredere aanbod bevat de vereniging goed. Wel vinden zij het belangrijk dicht bij de hoofdactiviteit te blijven. Hun kracht ligt in de sport en daar willen ze gebruik van maken.

Stages en bedrijfssport

Binnen Nijmegen Atletiek zijn er mogelijkheden om stage te lopen. Het gaat dan om een stage als trainer of een organisatorische stage. De stagiair(e)s, die met name stage lopen vanuit het CIOS of als maatschappelijke stage, worden meestal begeleid door de betaalde kracht van Nijmegen Atletiek. Per jaar worden er acht tot tien stagiair(e)s begeleid. De vereniging wil dit inperken, omdat kwalitatief goede begeleiding veel tijd kost. De vereniging vindt het bieden van stagemogelijkheden wel van belang, omdat studenten een plek nodig hebben om zichzelf te ontwikkelen. Deels draagt het bij aan het aanbod naar eigen leden, omdat leden stage komen lopen bij de vereniging. Daarnaast dragen de stages bij aan de werving van trainers, omdat stagiair(e)s regelmatig doorstromen naar de functie van trainer.

Voor bedrijven biedt Nijmegen Atletiek trainingen aangepast aan de bedrijfssituatie, bijvoorbeeld voor bedrijven die in het kader van 'De Gezonde Werknemer' een sportprogramma willen ontwikkelen. Op dit moment wordt beperkt gebruikgemaakt van deze mogelijkheden. De vereniging is er niet actief voor aan het werven. Het onderzoek naar de doelgroep, het leggen van contacten en het creëren van maatwerk vraagt op organisatorisch gebied veel van de vereniging, en dit heeft nu geen prioriteit. In de toekomst ziet de vereniging wel mogelijkheden voor dit project. Op dit moment heeft de vereniging geen volledig zicht op de vraag, maar zij denkt dat er wel behoefte is aan meer sportaanbod binnen bedrijven.

Ervaringen

Nijmegen Atletiek ziet haar rol breder dan alleen een vereniging zijn voor de leden. Ze ziet mogelijkheden om een bredere rol in de maatschappij te vervullen. Deze visie is afkomstig van een beperkt aantal betrokkenen, maar als activiteiten eenmaal uitgevoerd worden, vormt het draagvlak binnen de rest van de vereniging geen probleem. Actieve leden vinden het een mooie toevoeging, als de vereniging er niet slechter op wordt. De vereniging constateert dat de betrokkenheid van leden verandert. Leden zijn tegenwoordig liever gedurende een korte periode actief als vrijwilliger dan op structurele basis. De vereniging past de organisatie van haar projecten hierop aan en dat lukt redelijk.

Het organiseren van activiteiten buiten het reguliere aanbod heeft volgens Nijmegen Atletiek een positief effect op het imago van de vereniging. Een positief imago en publiciteit als gevolg van de projecten dragen bij aan ledenwerving en zorgen ervoor dat mogelijke maatschappelijke partners eerder open staan voor samenwerking. Binnen de vereniging wordt een vorm van saamhorigheid gecreëerd, door samen projecten te organiseren. Nijmegen Atletiek geeft aan dat deze neveneffecten lastig concreet te maken zijn, maar heeft het idee dat het zo werkt.

Nijmegen Atletiek zou bij het uitvoeren van haar projecten graag meer ondersteuning ontvangen van de gemeente, met name op het gebied van netwerken, financiën en expertise wat betreft bepaalde doelgroepen. De vereniging geeft aan dat de gemeente waarschijnlijk een beter beeld heeft van maatschappelijke problemen in de stad en dat dit kan bijdragen aan het ontwikkelen van projecten door sportverenigingen. De vereniging denkt dat sport veel kan bijdragen aan het klimaat in de stad, maar dat dit nog te weinig wordt onderkend door instanties. Nijmegen Atletiek heeft het idee dat

verenigingen door de gemeente niet gestimuleerd worden om meer 'open' te worden en dat er op dat punt geen beleid is.

Tips van Nijmegen Atletiek

- Achterhaal wat er speelt in de stad, bijvoorbeeld via bronnen als de Stadsmonitor, en kijk wat sport hieraan kan bijdragen.
- Blijf bij de dingen waar je als vereniging goed in bent, in dit geval atletiek- en hardloopaanbod, en zoek andere partijen die hierbij ondersteuning kunnen bieden.

6. Slotbeschouwing

In dit laatste hoofdstuk brengen we de bevindingen in dit onderzoek in samenhang bijeen. Daarbij bezien we hoe verenigingen ondersteund kunnen worden in hun ontwikkeling naar een open club en welke rol de provincie hierbij kan vervullen.

Het vergroten van de maatschappelijke functie van sportverenigingen past in de open-club-gedachte, die verwijst naar de meer naar buiten gerichte sportvereniging die zich openstelt voor meer maatschappelijke functies. Hierbij dient overigens opgemerkt te worden dat iedere vereniging hoe dan ook op haar eigen manier bijdraagt aan (sport)participatie en diversiteit in het sportlandschap en daarmee een maatschappelijke functie vervult. De ambities in de provincie Gelderland sluiten aan bij de groei van het aandeel verenigingen dat extern georiënteerd is en de toenemende mate waarin verenigingen open-club-activiteiten ontplooiën. Uit het onderzoek blijkt dat vooral landelijke beleidsprogramma's als de Sportimpuls en Buurtsportcoach verenigingen de mogelijkheid bieden om nieuwe activiteiten te ontplooiën waar in het verleden het budget of de mankracht voor ontbrak. Daarnaast signaleren we dat gemeenten grotere tegenprestaties van verenigingen verlangen voor directe en indirecte subsidies, waardoor verenigingen worden aangespoord om meer activiteiten te ontplooiën dan ze in het verleden deden. Niet alle verenigingen zijn hiertoe in staat. Verenigingen zijn vooral druk met het werven en behouden van kader en leden en het op orde houden van de financiën. Het verrichten van open-club-activiteiten heeft daardoor niet bij elke vereniging de hoogste prioriteit. Het zou ook niet aan te bevelen zijn dat alle verenigingen zich in die richting moeten ontwikkelen, omdat sommige verenigingen dat simpelweg niet aankunnen. Maar dit neemt niet weg dat er ook in Gelderland potentie is om de maatschappelijke functie van sportverenigingen verder uit te breiden.

Om verenigingen te faciliteren in het ontwikkelen van hun maatschappelijke functie is een goede ondersteuning van belang, waarbij op basis van de eigen kracht van de vereniging gezocht wordt naar de juiste combinaties en slimme verbanden (doelgroepen, activiteiten, organisaties) in de omgeving om de maatschappelijke functie of open-club-ambitie door te ontwikkelen. Het is dan ook van groot belang om goed zicht te hebben op de context waarin verenigingen opereren en de ontwikkelingen die zich hierin de komende jaren voor gaan doen. In dit kader is het een gemis om vast te stellen dat dit inzicht maar beperkt aanwezig is en dat het hierdoor bij verenigingsbestuurders ontbreekt aan bewustwording over en inzicht in de effecten van demografische en maatschappelijke ontwikkelingen en van het veranderende beleidslandschap.

Bij het uitbreiden van de functie van verenigingen dient de aandacht primair uit te gaan naar activiteiten die de hoofdactiviteit van de vereniging versterken en recht doen aan het DNA, de organisatiekracht en de ambities van verenigingen. Daarbij moet niet vergeten worden dat verenigingen veelal vrijwilligersorganisaties zijn die niet alle deskundigheid in huis hebben voor de maatschappelijke rol die voor ze is weggelegd. Uitwisseling met en inzet van deskundigen en professionals, zoals buurtsportcoaches of combinatiefunctionarissen, is dan heel waardevol. Het zijn onder anderen ook juist die buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen die verenigingen op de hoogte kunnen houden van de ontwikkelingen die zich in de omgeving voordoen en daaruit voortvloeiende mogelijkheden voor de vereniging. Sportserviceorganisaties en andere ondersteuningsorganisaties hebben ook een taak om verenigingen te attenderen op de mogelijkheden, en verenigingen te ondersteunen in hun ontwikkeling door het doen van handreikingen en het aanwijzen van goede voorbeelden. De aandacht moet echter niet alleen op verenigingen gericht worden. Niet-sportorganisaties (zoals in welzijn, zorg, cultuur) zijn beperkt op de hoogte van de kracht en mogelijkheden van sport en de sportverenigingen. Dit geldt ook

voor bedrijven. Het met elkaar verbinden van beleidsterreinen en het met elkaar in contact brengen van deze organisaties is een waardevolle eerste stap naar meer samenwerking en biedt aldus sportverenigingen meer mogelijkheden om zich te ontwikkelen in hun maatschappelijke functie. Provinciale ondersteuningsorganisaties, zoals de GSF, kunnen hierin een aanjagende functie vervullen en een platform creëren waar de diverse partijen elkaar ontmoeten.

De huidige verenigingsondersteuning in Gelderland is versnipperd. Er zijn verschillende organisaties actief in het Gelderse om verenigingen te ondersteunen: sportbonden, gemeentelijke organisaties, GSF en commerciële partijen. Deze versnippering draagt niet bij aan een goed overzicht van de geboden ondersteuning en de opbrengsten hiervan voor de verenigingssport in Gelderland. Daarnaast concluderen we dat een overzicht ontbreekt van hoe de sportverenigingen in Gelderland ervoor staan en welke ondersteuningsbehoefte er vanuit sportverenigingen in Gelderland is. Wie weet welke ondersteuning verenigingen nodig hebben - ofwel in beeld heeft wat er speelt en leeft bij een club - kan partijen met elkaar verbinden en heel gericht met verenigingen aan de slag gaan om ze een stapje verder te brengen. Dit stapje kan eventueel richting een open club zijn, maar versterking van het eigen sportaanbod is ook belangrijk voor de toekomstbestendigheid van sportverenigingen. Een goed voorbeeld is de gemeente Arnhem, waar veel kennis aanwezig is over de sportverenigingen en ook gerichte ondersteuning geboden wordt om verenigingen vitaler en meer maatschappelijk betrokken te maken. Het is in dit kader aan te bevelen om als provincie aan te haken bij de landelijke Verenigingsmonitor, om de provinciale situatie te kunnen spiegelen aan de beschikbare landelijke kengetallen. Daarnaast geeft deze monitor een beter beeld van de problematiek en ontwikkelingsmogelijkheden bij sportverenigingen in Gelderland en de verschillen daarin tussen regio's. Een monitor voor alle Gelderse verenigingen sluit bovendien beter aan bij de regionale en provinciale kennisfunctie die de provincie heeft, dan het lage schaalniveau (lokaal en specifieke cases) waarop de provincie nu informatie vergaart.

De best practices laten zien dat er vele mogelijkheden zijn voor verenigingen om zich te profileren en andere activiteiten aan te bieden, mits de juiste ondersteuning wordt geboden. Deze voorbeelden kunnen ter inspiratie dienen voor andere verenigingen en dienen breed voor het voetlicht te worden gebracht. Het belang van kennisdeling en het agenderen van deze mogelijkheden in de regio's willen we hier nadrukkelijk benoemen en zien we als een taak voor de provincie in afstemming met provinciale ondersteuningsorganisaties, zoals de GSF, en Vereniging Sport en Gemeenten (district Oost).

Inzoomend op de mogelijkheden om de ondersteuning van sportverenigingen bij het vergroten van hun maatschappelijke functie provinciaal te verankeren, constateren we dat deze maar beperkt aanwezig zijn op de voornaamste provinciale sportthema's, te weten ruimte en economie, en zich vooral op het sociaal maatschappelijke terrein bevinden. Het thema ruimte gaat meer over topsportaccommodaties en over routestructuren, maar biedt wel aanknopingspunten bij de ontwikkeling van meer open sportparken en het verbinden van de sportaccommodaties met de routestructuren. Het sportpark kan dan fungeren als ontmoetingsplek en startplek voor de gebruikers van de routestructuren. Op die manier kunnen sportaccommodaties en de gebruikende verenigingen nog meer een ontmoetingsplek worden en mensen verbinden. Daarnaast kan bij gebiedsontwikkeling en de invulling voor sport rekening worden gehouden met het scheppen van de juiste randvoorwaarden voor het vervullen van een maatschappelijke functie. Bij economie zijn raakvlakken vanuit de bijdrage die sport kan leveren aan vitale bedrijven en werknemers, en vanuit de economische waarde van de gezondheidswinst die door middel van sport gerealiseerd kan worden. De meeste raakvlakken voor de maatschappelijke functie van sportverenigingen zijn er echter met thema's als vitale samenleving, vitaal platteland, verduurzaming,

maatschappelijke innovatie en de maatschappelijke opgaven mede in perspectief van krimp en groei. Om hier optimaal gebruik van te maken, dient ingezet te worden op een goede kennisoverdracht binnen de provincie en met andere provincies en op een verspreiding van de goede voorbeelden. Dit is een rol die goed aansluit bij de kerntaken van de provincie. Tevens kan hier gebruik worden gemaakt van de provinciale ondersteuningsorganisaties, zoals GSF, en van het netwerk van Vereniging Sport en Gemeenten, meer specifiek district Oost.

Samenvattend zien we voor de provincie een rol weggelegd in het bijeenbrengen en verspreiden van kennis, het samenbrengen van diverse partijen, het agenderen van thema's in de regio en het stimuleren van eigen initiatieven van organisaties in de provincie. Maar ook in het op een integrale wijze verankeren van de maatschappelijke functie van sportverenigingen in het toekomstig beleid. Hiermee zet de provincie gemeenten ook in hun rol om op lokaal niveau in lijn met de plannen in de coalitieakkoorden invulling te geven aan de mogelijkheden voor sportverenigingen om hun maatschappelijke functie uit te breiden, bij voorkeur in samenwerking met provinciale ondersteuningsorganisaties die op het maatschappelijk terrein actief zijn, zoals GSF en Spectrum.

Concluderend benoemen we de volgende kansen en uitdagingen in het ondersteunen van sportverenigingen bij het ontwikkelen van hun maatschappelijke functie:

- Er is behoefte aan een beter overzicht van de huidige positie van sportverenigingen in Gelderland en hun ontwikkelingsmogelijkheden. Aanhaken bij de landelijke Verenigingsmonitor met een ophoging voor Gelderland, zodat uitspraken over de provincie en regio's te doen zijn, is aan te bevelen om te komen tot een gerichte ondersteuning van sportverenigingen in Gelderland en in te kunnen spelen op gesignaleerde knelpunten.
- Niet iedere sportvereniging kan en wil een grotere maatschappelijke functie vervullen. Weet verder dat de mogelijkheden voor het vervullen van een grotere maatschappelijke functie mede afhankelijk zijn van de context waar de sportvereniging zich in bevindt en de vitaliteit en het ambitieniveau van de sportvereniging zelf. Er zijn dan ook verschillende gradaties van open clubs mogelijk binnen het continuüm van de open-club-gedachte.
- Het is aan te raden om te beginnen met het ondersteunen van een selectie van verenigingen in de ontwikkeling van de maatschappelijke functie. Hiervoor is het project van de GSF met de 20 sportparken een goede eerste stap en een basis voor een verdere uitrol. Bij de verdere uitrol is het aan te bevelen om aandacht te hebben voor grote verenigingen uit meer stedelijke gebieden gekoppeld aan achterstandswijken of jeugdzorgtrajecten, en voor kleine verenigingen uit kleine kernen en dorpen, waar leefbaarheidsvraagstukken actueel zijn. Vecht- en verdedigingssportverenigingen zijn in het verleden bijvoorbeeld al met succes ingezet op jeugdzorgtrajecten (zie ook het voorbeeld van Budo Sport Arnhem).
- Bij het vervullen van een grotere maatschappelijke functie zouden verenigingen zich vooral moeten richten op de doelgroepen die in het provinciale beleid centraal staan: mensen met een beperking, mensen met een lagere sociale status, jongeren en ouderen.
- De samenwerking met het bedrijfsleven biedt ook kansen, maar komt maar beperkt op gang. Belangrijk is dat er een duidelijk win-winsituatie kan worden gecreëerd. Het bedrijfsleven heeft geen of minder belang bij de meer maatschappelijke doelen, maar wil er zelf ook beter van worden. Dat vraagt om enige creativiteit. Kansen liggen bijvoorbeeld bij het aanbieden van flexwerkplekken of vergaderruimten en het bijdragen aan de vitaliteit van medewerkers.
- Provincie Gelderland is een *sport-minded* provincie en een van de provinciale voorlopers waar het de aandacht voor en inzet van sport betreft. De maatschappelijke functie van

sportverenigingen is in het provinciale beleid echter veelal impliciet aanwezig. Het is aanbevelenswaardig om bij toekomstige beleidsontwikkeling de maatschappelijke functie van sportverenigingen steviger en meer integraal in te bedden in het provinciale beleid. We stellen vast dat er in ieder geval raakvlakken zijn met de thema's vitale samenleving, het vitale platteland, ruimte en economie. Het is verder van belang om de kracht van sportverenigingen bij andere sectoren nadrukkelijk onder de aandacht te brengen en te verankeren zodat zij de sportvereniging ook weten te vinden en het initiatief niet per definitie vanuit de sport hoeft te komen.

- Belangrijk is om zorg te dragen voor een goede verspreiding van de goede voorbeelden binnen de provincie en platforms te creëren voor kennisoverdracht en kennisontwikkeling. Daarnaast moet aandacht zijn voor het verbinden van partijen. De best practices laten zien dat het belangrijk is om klein te beginnen, slimme verbindingen aan te gaan, draagvlak te creëren, en goed te communiceren.
- Landelijke beleidsprogramma's waar sportverenigingen in kunnen participeren of voordelen van ervaren, zoals de sportbuurtcoach, zorgen voor een enorme versterking van de maatschappelijke functie van sportverenigingen. Het is aan te bevelen om gemeenten en andere organisaties te blijven motiveren en enthousiasmeren om zoveel als mogelijk in te schrijven op deze beleidsprogramma's en hier projecten voor te ontwikkelen. Essentieel daarbij is de aandacht voor het evalueren van succes- en faalfactoren om daar voor de toekomst lering uit te trekken. Belangrijk aandachtspunt hierbij is ook de borging van de ontwikkelde activiteiten.

Geraadpleegde bronnen

Boessenkool, J., Lucassen, J.M.H., Waardenburg, M., Kemper, F. & Kalmthout, J. van (2011). *Sportverenigingen. Tussen tradities en ambities*. Nieuwegein/'s-Hertogenbosch: Arko Sports Media/W.J.H. Mulier Instituut.

Cevaal, A. & Boers, E. (2014). Sportimpuls, meting 2014. *Verdiepingsonderzoek naar de lokale uitvoering en opbrengsten van de Sportimpuls-projecten uit de eerste en tweede ronde*. Utrecht/Ede: Mulier Instituut/Kennispraktijk.

Gelderse Sport Federatie & Provincie Gelderland (2009). *Gelderland Sportland, een wereld te winnen!* Arnhem: Gelderse Sport Federatie/Provincie Gelderland.

Gelderse Sport Federatie & Provincie Gelderland (2010). *Gelderland Sportland: Programma 2010-2016*. Arnhem: Gelderse Sport Federatie/Provincie Gelderland.

Hermsen, R., Nijland, I., Thomassen, B. & Pelgrom, W. (2013). *Eindrapport Sport Accommodatie Monitor Rivierenland*. Arnhem: Gelderse Sport Federatie.

Interprovinciaal Overleg (2014). *Kompass 2020 samenwerken aan een sterke regio*. Den Haag: Interprovinciaal Overleg.

Kamer van Koophandel (januari 2015), bestand selecties verenigingen Mulier Instituut.

Lindert, C. van, Bol, P. van der, Reijgersberg, N., Cevaal, A., Dool, R. van den & Poel, H. van der (2014). *Voortgangsrapportage monitor Sport en Bewegen in de Buurt 2014*. Utrecht: Mulier Instituut.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (2014). *Meicirculaire gemeentefonds 2013*. Den Haag: Ministerie van BZK.

Nijland, I. & Hermsen, R. (2013). *Gelderse sportmonitor 2013*. Arnhem: Gelderse Sport Federatie.

NISB en NOC*NSF (2013). *Het Sportieve Werken*. Arnhem/Ede: NISB/NOC*NSF.

NOC*NSF, Gelderse Sportfederatie, KNHB, KNVB, KNLTB, Rotterdam Sportsupport, Stichting meer dan voetbal, NISB & KNZB. (2015). *Pledge 'Ruim baan voor de open club'*, concept 20 januari 2015.

Pelgrom, W. & Thomassen, B. (2014). *Sportverenigingen in Gelderland. Evaluatie verenigingscan 2012-2014, onderzoek naar 61 sportverenigingen in Gelderland*. Doesburg/Arnhem: LiNKT, het nieuwe verenigen/Gelderse Sport Federatie.

Provincie Gelderland (2013). *Programma Gelderland Sport! - Uitvoeringsprogramma 2014*. Bijlage bij Statenbrief - zaaknummer 2013-015741. Arnhem: Provincie Gelderland.

Pulles, I., Leijenhorst, M., Reijgersberg, N., Hilhorst, J. & Lindert, C. van (2014). *Verdiepingsonderzoek buurtsportcoaches 2014. Verbreding en structurele samenwerking. Verdiepingsonderzoek naar*

processen en ervaren opbrengsten van de inzet van buurtsportcoaches op lokaal niveau. Utrecht/Ede:
Mulier Instituut/Kennispraktijk.

Sport & Zaken, Roel Roelfzema (interview)

Gelderse Sport Federatie, Wim Peters (interview)

www.sportindebuurt.nl

<http://www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/beleid/sportimpulsprojecten-per-gemeente-2014/>

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl